

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2015

LEONA HAINZOVÁ

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Historický ústav

Domácí a zahraniční politika císaře Karla IV.

Bakalářská práce

Autor: Leona Hainzová
Studijní program: UB7507 - Specializace v pedagogice
Studijní obor: P – DEB, P-FJB

Vedoucí práce: Mgr. Lenka Doová, Ph.D.

Hradec Králové 2015

Zadání bakalářské práce

Autor:	Leona Hainzová
Studium:	P121141
Studijní program:	B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Historie se zaměřením na vzdělávání, Francouzský jazyk se zaměřením na vzdělávání
Název bakalářské práce:	Domácí a zahraniční politika císaře Karla IV.
Název bakalářské práce A):	Domestic and Foreign Policy of Charles IV, the Holy Roman Emperor

Anotace:

BP se zaměří především na říšskou politiku císaře Karla IV. Bude sledovat nejisté počátky mladého "popského krále", kterému v bojích s wittelsbašskou opozicí pomohla spíše náhoda, než-li vojenský a politický um, jeho obratnou sňatkovou politiku, jíž upevnil postavení Lucemburků v říši, i vztah k českým zemím. Jak složité pro tohoto panovníka bylo dostat se na říšský trůn a co všechno musel udělat a s jakými problémy se musel potýkat, aby si udržel postavení a respekt ostatních? Je jeho opěvovaná sláva oprávněná? K objasnění těchto otázek poslouží zahraniční i domácí práce o politice říšského císaře, z dobových pramenů pak vlastní životopis tohoto panovníka- Vita Caroli či dokumenty vydávané během jeho vlády. Metody zpracování: syntéza, analýza literatury nebo archivní fondy: prameny- FROISSART, Jean: Kronika Stoleté války. Překlad Alois Bejblík. Praha 1977., KAREL IV.: Vlastní životopis Karla IV., Překlad Jakub Pavel. Praha 1970., KRABICE Z WEITMILE, Beneš. Panování císaře Karla IV. Praha 1940, Edice- EMLER, Josef ? GEBAUER, Jan (ed.): Kronika Pulkavova. In: Fontes rerum Bohemicarum V. Praha 1893, s. III?XX, 1?326. SPĚVÁČEK, Jiří, ed. a ZACHOVÁ, Jana, ed. Regesta diplomatica nec non epistolaria Bohemiae et Moraviae. Pars V, 1346-1355. [Fasciculus 5, Index]. Dolní Břežany 2005. LiteratrabláHOVÁ, Marie. Kroniky doby Karla IV. Praha 1987. ČECHURA, Jaroslav: České země v letech 1310-1378, Lucemburkové na českém trůně I. Praha 1999., KAVKA, František: 5. 4. 1355 Korunovace Karla IV. císařem Svaté říše římské., Praha 2002., KAVKA, František a kol.: Karel IV.: Historie života velkého vladaře. Praha 1998., NODL, Martin: Tři studie o době Karla IV. Praha: 2006., SEIBL, Ferdinand: Karel IV. Císař v Evropě (1346- 1378). Praha 1999., SPĚVÁČEK, Jiří: Karel IV. Život a dílo (1316-1378). Praha 1979., ŠMAHEL, František: Cesta Karla IV. do Francie 1377 ? 1378. Praha 2006.

Garantující pracoviště:	Historický ústav, Filozofická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. Lenka Doová, Ph.D.
Oponent:	prof. PhDr. František Musil, CSc.
Datum zadání závěrečné práce:	20.12.2013

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucí bakalářské práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 11.5 2015

.....

Leona Hainzová

Anotace

Hainzová, Leona. *Domáci a zahraniční politika císaře Karla IV.* Hradec Králové: Pedagogická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2015, 63 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce je zaměřena na politické dějiny císaře Karla IV., s důrazem na politiku v Římské říši. Mapuje Karlův život od nejistých počátků a sporů s wittelsbašskou dynastií až po získání respektu a úcty v celé Evropě. Práce neopomíná ani jeho obratnou sňatkovou politiku, jíž upevnil postavení Lucemburků v Říši. Je opravdu Karlova opěvovaná sláva oprávněná nebo byl pouze popským králem, jak ho někteří protivníci nazývali? A jak složité bylo dostat se na římský stolec a s jakými problémy se musel potýkat během své vlády? Odpovědi na tyto otázky nalezneme v této práci.

Klíčová slova: Karel IV, císař, král, Svatá říše římská, politika, území, sňatek, papež

Annotation

Hainzová, Leona. Domestic and Foreign Policy of Charles IV, the Holy Roman Emperor. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2015, 63 s. Bakalářská práce.

The bachelor's thesis is focused on the politics of the emperor Charles IV, putting emphasis on the politics in the Holy Roman Empire. It concerns Charles's life from uncertain beginnings and conflicts with the Wittelsbach dynasty until the period when he earned the respect in the whole Europe. The work also refers to the marriage politics by which he consolidated the position of the Luxembourg dynasty in the Empire. Is really Charles's glorified fame rightful or was he only the king who was influenced by the Pope? And how difficult was getting to the Roman throne and what problems did he have to face during his reign? The answers to these questions we find just in this work.

Keywords: Charles IV, emperor, king, The Holy Roman Empire, policy, territory, marriage, pope

Poděkování:

Mé poděkování patří Mgr. Lence Doové, Ph.D. za odborné vedení, ochotu a cenné rady, které mi v průběhu psaní bakalářské práce poskytla. Děkuji také svoji rodině, kamarádům a své spolubydlící za jejich podporu.

Obsah

Úvod.....	8
1 Stručný život Karla IV.....	11
1.1 Rodina a dětství v Čechách.....	11
1.2 Dětství ve Francii	13
1.3 Návrat do Čech a život v rodném království.....	14
1.4 Jan Jindřich a Markéta Korutanská.....	16
2 Těžké začátky na domácí scéně	19
3 Sňatková politika.....	23
3.1 Blanka z Valois, manželka v době 1323-1348	23
3.2 Anna Falcká, manželka v době 1349- 1353	27
3.3 Anna Svídnická, manželka v době 1353-1362	28
3.4 Eliška Pomořanská, manželka v době 1363 -1378	34
4 Římský trůn	40
4.1 Cesta k římské koruně.....	40
4.2 Volba římského krále.....	41
4.3 Korunovace Karla IV. v Bonnu.....	42
4.4 Vzдорokrálové	43
4.5 Karlova římská jízda.....	45
4.6 Italská železná koruna.....	47
4.7 Korunovace v Římě	47
5 Říšská politika.....	50
5.1 Listiny ze 7. dubna 1348.....	50
5.2 Zlatá bula 1356.....	52
5.3 Avignonské zajetí papežů	53
6 Karlův odkaz.....	57
Závěr	59
Seznam zdrojů	61

Úvod

Karel IV., neboli jak ho celý národ zná Otec vlasti, byl bez pochyby jeden z největších panovníků Českého království. Kromě držitele české koruny byl však také nejvyšším představitelem světské moci, římským císařem. Jak si vedl v čele takto velké říše, byl stejně úspěšný jako v roli českého krále nebo právě jeho římská politika měla pozitivní vliv na ekonomický i kulturní rozkvět Koruny české?

O tomto eminentním státníkovi byla sepsána řada odborných publikací, od článků a monografií po rozsáhlé studie (viz. seznam pramenů a literatury). O jeho oblibě tedy není pochyb. I já k tomuto panovníkovi pociťuji jisté sympatie a úctu. Obdivuji na něm, jak dokázal jít za svým cílem i přes nelehké překážky a všem dokázal, že on není ten slabý panovník, za kterého ho považovali na začátku jeho vlády. Oceňuji také jeho znalost jazyků a schopnost vnímat umění, dokazující nám architektura ale i jiné umělecké styly rozvíjející se během jeho vlády. Zároveň se musím pozastavovat nad tím, kolikrát v jeho životě zasáhl osud a štěstí v jeho prospěch, hotové dítě štěstěny. A to byl také jeden z důvodů, proč jsem za téma své bakalářské práce zvolila tuto osobnost. Jak už jsem se zmiňovala, o životě tohoto významného monarchy je celá řada děl. Moje pozornost je však věnována jeho politické dráze s důrazem na říšskou správu. Myslím si, že právě císařská koruna udělala z Karla to, za co ho dnes nejvíce oceňujeme.

Velká část práce se zabývá Karlem před usednutím na římský stolec, neboť je třeba pochopit Karlův původ, výchovu i politické počátky, aby lépe vynikla říšská politika, protože ta je i nadále pevně spjata s Karlem a jeho politikou v českém

království. Velký důraz je kladen na Karlovu sňatkovou politiku a zákonodárství jako jeho nejsilnějším politickým nástrojům.

Cílem mé bakalářské práce bylo posouzení období císaře Karla IV. a zkoumat jeho politické činy se zaměřením na Svatou říši římskou.

Práci jsem strukturovala do šesti kapitol týkajících se jednotlivých mezníků vlády Karla IV. a jeho života. V první kapitole jsem se ve zkratce věnovala životu Karla IV. a jeho blízké rodině. Druhá kapitola je zaměřena na Karlovy začátky v politickém prostředí především tedy v českých zemích. Další z kapitol je jedna z nejdůležitějších, neboť je zaměřena na Karlovu sňatkovou politiku, která je nedílnou součástí jeho politiky. Kapitola číslo čtyři seznamuje čtenáře s Karlovými korunovacemi a okolnostmi, které jim předcházely. Další kapitola je věnována Karlovým zákoníkům a důležitým událostem, ovlivňujících jeho politiku. Závěrečná stať je věnována závěti a dědičným nárokům Karlových potomků po jeho smrti.

Jak už jsem se zmiňovala, osobnost Karla IV. patří k oblíbeným tématům domácích i zahraničních historiků. Existuje nepřeberné množství informací o tomto velikánovi. K mojí bakalářské práci jsem využila jak prameny české, tak i prameny zahraniční. Mezi moje často využívané zdroje patří souborné dílo kronik z Karlovy doby: *Kroniky doby Karla IV.*, Marie BLÁHOVÁ (ed.), Praha 1987, dále také: KAREL IV., *Vlastní životopis Karla IV.*, Jakub Pavel (přel.), Praha 1970., což je podle mě jedno ze stěžejních děl, neboť se o Karlovi dozvídáme přímo od něj samotného. Vidíme, na čem jemu záleželo a jaký pohled na svět měl. Samozřejmě jsem neopomněla ani zahraniční prameny, s Lucemburky jsou úzce spjaté italské dějiny, jedním z takových významných zdrojů o lucemburském působení na Apeninském poloostrově je Florentská kronika: COMPAGNI Dino – VILLANI, Giovanni, *Florentské kroniky doby*

Dantovy, Zdeněk Kalista (ed.), Praha 1969. Stejně jako italský pramen posloužila kronika francouzská, která nám naopak přibližuje Stoletou válku, již se Lucemburkové v rámci uzavřeného spojení s Francií zúčastnili: FROISSART, Jean, *Kronika stoleté války*, Antonín Bejblík (přel.), Praha 1977.

Mezi nejčastěji využívanou moderní literatury patří knihy od předního českého odborníka na tuto problematiku Františka Kavky: KAVKA, František, *Čtyři ženy Karla IV. a královské sňatky*, Praha – Litomyšl 2002. Tato kniha mi velmi pomohla v problematice sňatkové politiky a objasnila nejasné skutečnosti s ní spjaté. Použila jsem však i díla od dalších českých historiků, jakými jsou Jiří Spěváček, Jaroslav Čechura či Marie Bláhová. Jelikož jsem se ve své práci zaměřila na politické dějiny především Římské říše za doby Karla IV., obsahuje seznam literatury i zahraniční autory kupříkladu dílo Ferdinanda Seibta, které posloužilo pro lepší zhodnocení říšské politiky: SEIBT, Ferdinand, *Karel IV. Císař v Evropě (1346-1378)*. Praha 1999. Pro vytvoření celkového obrazu Karlovy doby mi posloužila kniha: MÜLLER, Helmut, *Dějiny Německa*, Praha 1995.

Politika je proces, který nás provází téměř ve všech obdobích lidské existence a je úzce spjata s běžným civilním životem a ne jinak to bylo za dob Karla IV.

1 Stručný život Karla IV.

1.1 Rodina a dětství v Čechách

Významným dnem se nejen pro české království stal 14. květen roku 1316, kdy se českému královskému páru narodil syn Václav. Na svět přišel jako třetí potomek ze sedmi sourozenců, první ze tří synů, získal tedy úděl dědice trůnu.¹ Jeho matkou byla Eliška Přemyslovna, dcera Václava II., která byla provdána za mladšího Jana Lucemburského, syna tehdejšího římského císaře Jindřicha VII. Lucemburského. I když lucemburský rod nepatřil zpočátku k významným evropským dynastiím, což byl jeden z důvodů proč si jej kurfiřté zvolili za římského krále, Jindřichův vnuk dokázal naplnit odkaz svých předků.² On sám si toho byl dobře vědom a lpěl na svých předcích, na které odkazuje také ve svém životopise *Vita Caroli*. „*Přeji si, aby vám nebylo tajno, že Jindřich VII., římský císař, zplodil otce mého, jménem Jan, z Markéty, dcery brabantského vévody. Ten pojal manželku jménem Eliška, dceru Václava II., českého krále, a obdržel s ní království české, poněvadž nebylo mužského potomstva v královském rodě českém.*“³

Krátce po svém narození byl Karel pokřtěn po svém dědovi z matčiny strany Václav, lesk a vysokou úroveň tohoto aktu dodávali vysocí církevní hodnostáři. Samotný křest vykonal Petr z Aspeltu, mohučský arcibiskup, a asistoval mu Karlův strýc Balduin Lucemburský, arcibiskup trevírský, a pražský biskup Jan IV. z Dražic

¹Ferdinand SEIBT, *Karel IV. Císař v Evropě (1346-1378)*. Praha 1999, s. 115.

²Přemyslovci se na český trůn dostali koncem 9. století, první doložený Přemyslovec byl kníže Bořivoj. Posledním Přemyslovcem na českém trůně byl král Václav III., vládnoucí do roku 1306. Královskou korunu poprvé získal Vratislav II. roku 1085, pouze však pro svoji osobu. Dědičný královský titul získal pro sebe a své následovníky Přemysl Otakar I. roku 1212 Zlatou bulou sicilskou. Druhou dědičnou královskou dynastií byli Lucemburkové vládnoucí v letech 1310 – 1437.

³KAREL IV., *Vlastní životopis Karla IV.*, Jakub Pavel (přel.), Praha 1970, s. 27.

(1301-1343).⁴ Od Karla, jakožto prvorozeného syna, se očekávalo, že půjde ve šlépějích svých předchůdců. Už od brzkého věku byl vychováván podle tehdejších dvorských norem. Karel vyrůstal na hradě Křivoklát pod ochranou králova stoupence Viléma Zajíce z Valdeka, avšak když vyvrcholilo napětí mezi jeho matkou a otcem, byl v sedmi letech poslán na výchovu do Francie, kde mimo jiné vyrůstal i jeho otec Jan a děd Jindřich. Nabízí se nám otázka, zda to byl právě francouzský dvůr, který z něho vychoval nejmocnějšího muže Evropy, nebo zda ho k tomu dovedla vlastní píle, přesvědčení a výjimečné vlastnosti, jako je silná autorita či dobré diplomatické jednání, které zdědil po svých předcích. Pravděpodobné jsou obě varianty. Pro francouzskou rytířskou kulturu byl typický přepych a jemné mravy, s kterými by se v rodné zemi během vlády Jana Lucemburského těžko setkal. Otec odvedl syna od matky ještě jako malého, těžko si představit, co mladý kralevic prožíval. S matkou strávil jen několik let ve svém raném dětství, pro 14. století to bylo běžné a zvláště na královském dvoře, neboť s výchovou a přípravou na dospělost se začínalo velmi brzy.

S matkou už se znovu neshledal, protože když se vrátil do Čech, byla Eliška po smrti. Těžko říci, zda Karel se svou matkou udržoval kontakt přes korespondenci, neboť se nám nedochovaly žádné dopisy ani svědectví. Karel zůstal ve Francii sedm let nejen proto, aby se z něj stal panovník západoevropského stylu, jakým byl i jeho otec, ale jedním z důvodů podle Zbraslavské kroniky byly i obavy, aby Karla neunesli šlechtici a neudělali z něj za zády Jana krále.⁵ Musíme přiznat, že český panovník byl velmi obezřetný a nic nenechal náhodě, i když se jednalo o jeho vlastního syna. Nebo právě proto, že šlo o Karla a Jan si uvědomoval jeho potenciál. Taktéž to naznačuje nespokojenost českého obyvatelstva s vládou Jana Lucemburského.

⁴ Jaroslav ČECHURA, *České země v letech 1310-1378, Lucemburkové na českém trůně I.* Praha 1999, s. 36.

⁵ Petr ŽITAVSKÝ, *Zbraslavská kronika*, Rudolf Mertlík (ed.), Praha 1952, s. 472-473.

1.2 Dětství ve Francii

Ve Francii se Karlovi dostaly vzdělání a výchova, jakou měl jeho otec.

Při biřmování dal francouzský král, jako Karlův kmotr, pokřtěnému Václavovi nové jméno a to své vlastní, jak bylo doposud na francouzském dvoře zvykem. Jméno Karel zastínilo původní jméno Václav, které bylo pro Francouze nevšední a těžko vyslovitelné. Petr Žitavský však ve své kronice užíval stále české jméno Václav.⁶ Kronika česká Václava Hájka cituje, co po biřmování strýc Karel řekl malému princovi: „*Karle, dajž tobě P. Buoh, aby byl následovník Velikého Karla.*“⁷ Karel zůstal propojen s Francií celý svůj život, jeho první manželka Blanka z Valois byla sestra francouzského krále Filipa VI. a jeho sestra Jitka (Guta) byla provdána za Jana II.⁸ Na francouzském dvoře potkával mnoho vzdělců a umělců, například Jana z Vivier nebo Pierra de Rosières, kteří Karla v leččem inspirovali. Sám Karel ve svém životopise zmiňuje, že ho jeho strýc, francouzský král, velmi miloval a podporoval ho v jeho vzdělání. Karel se naučil všemu, co by měl umět středověký panovník a dokonce i něco více. Byl zběhlý v jazycích, teologii i ekonomice. Můžeme se domnívat, že Karlových schopností chtěl využít či se o nich minimálně přesvědčit i jeho otec, který dal pro svého syna poslat a pověřil ho úkoly, za kterými Karel posléze odjel do severní Itálie. Zde mu byla svěřena správa měst, která uznávala dědičnou svrchovanost lucemburské nadvlády (Bergamo, Lucca, Modena a Parma).⁹

⁶ Tamtéž, s. 568.

⁷ Václav HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, Jan Kolár (ed.), Praha 1981, s. 299.

⁸ KAREL IV., *Vlastní životopis Karla IV.*, Jakub Pavel (přel.), Praha 1970, s. 76.

⁹ Dino COMPAGNI – Giovanni VILLANI, *Florentské kroniky doby Dantovy*, Zdeněk Kalista (ed), Praha 1969, s. 427-457.

1.3 Návrat do Čech a život v rodném království

Co mohl návrat do Čech pro mladého Karla znamenat? Bezprostředně to byl jeden z významných mezníků, který ovlivnil jeho život. Vždyť zemi opustil ještě jako dítě, které vzali od matky a vrací se jako dospělý muž, jenž se dozvídá, že jeho matka už zemřela. Zvláštní je zcela jistě fakt, že o úmrtí Elišky Přemyslovny nebyl Karel informován dříve. Mohla i tato skutečnost zasáhnout mladého krále, pokud se těšil, až se opět uvidí se svou matkou? Tyto skutečnosti nám zůstávají skryty a můžeme o nich pouze polemizovat.

Po době, kterou strávil mladý králec v Itálii, kde se poprvé střetl s obtížemi při vládnutí, se ve svých šestnácti letech vrací zpátky do své rodné země.

Zde přichází v úvahu zamyslet se nad italskou politikou Karla a císaře Jindřicha VII. Stejně jako jeho děd se potýkal s intrikami italských rodů a nepřátelské ligy v čele s Milánem. Oběma panovníkům se i přes velké ztráty nakonec podařilo dosáhnout vítězství. Paralelu můžeme spatřovat v italských bojích, kdy oba ze zmiňovaných očekávali pomoc v podobě příjezdu vojsk v čele s Janem Lucemburským.¹⁰ I přesto, že se Karel dočkal pomoci svého otce, jejich oddíly byly drtivě poraženy v bitvě u Ferrary 1333, po které s vděčností přijali nabízené příměří. I přes špatnou situaci jevící se pro Lucemburky v Itálii, si chtěl Karel udržet alespoň Luccu, pomoci mu v tom měla privilegia, která městu poskytnul.¹¹

Svůj vstup do Českého království zaznamenal ve svém životopise takto: „*Toto království jsme našli tak zpusťšené, že jsme nenašli jediný svobodný hrad, který by nebyl zastaven všemi královskými statky, takže jsme neměli, kde bychom přebývali, leč*

¹⁰Tamtéž, s. 301.

¹¹Jaroslav ČECHURA, *České země v letech 1310-1378, Lucemburkové na českém trůně*, Praha 1999, s. 52.

*v měšťanských domech jako jiní měšťané.*¹² Domnívám se, že toto byl jeden z momentů, který v Karlovi vzbudil pocit, díky němuž začal přemýšlet nad tím, jak zemi pomoci. O českém království se dozvídal ze starších spisů nebo z vyprávění dvořanů během cesty zpět do vlasti. Bezpochyby byl nemile překvapen, jak se bohatá a krásná země změnila během několika let, kdy jí nevládla pevná ruka krále.

Brzy poté se Karel stal markrabětem moravským a podílel se na vládě svého otce. Zasloužil se o povýšení pražského biskupství na arcibiskupství (1344) a celou zemi dokázal vzkřísit a obnovit její dávný lesk. Svůj podíl na tom měl i pobyt v bohaté Francii, kde se Karel mohl inspirovat.

Karel se během svého života čtyřikrát oženil – Blanka z Valois, Anna Falcká, Anna Svidnická a Alžběta Pomořanská. Dohromady měl 11 dětí, ne všechny se ale dožily dospělého věku. Někomu by tak velký počet manželek na jednoho panovníka mohl přijít přemrštěný. Karlovi ale nelze vyčítat potřebu zajistit si dědice, kteří by pokračovali v jeho stopách. Podle mého názoru se snažil pouze o udržení moci a zachování vlastní dynastie. Jedenáct dětí navíc není žádné úctyhodné číslo, pokud vezmeme v potaz, že v této době byla velmi vysoká dětská úmrtnost, která postihovala nejen chudinu, ale i královské a knížecí rodiny. Z dnešního pohledu se možná mnohým jeví, že smrt novorozence krále nezasáhla, jak by se čekalo, když si zanedlouho pořídil dítě nové, ale i tento fakt klame. Ztrátu potomka, především pokud se jednalo o syna, nesl panovník velmi těžce.

V roce 1346 padl v bitvě u Kresčaku Jan Lucemburský a Karel se tudíž stal českým králem. Země Koruny české byly uzákoněny v roce 1348, hlavní jádro tvořilo české království, moravské markrabství, opavské knížectví, dále sem patřila také

¹²KAREL IV., *Vlastní životopis Karla IV.*, Jakub Pavel (přel.), Praha 1978, s. 71.

Slezská knížectví a Horní a Dolní Lužice. Moravské markrabství na přání otce, Jana Lucemburského, přenechal Karel svému bratrovi Janu Jindřichovi.¹³

1.4 Jan Jindřich a Markéta Korutanská

V době, kdy byl Karel IV. moravským markrabětem, provdal svoji sestru Annu za rakouského vévodu Ottu. Domníval se, že tímto sňatkem získá nového evropského spojence, ale opak se ukázal pravdou. Otta Rakouský se brzy zapletl do intrik namířených proti Lucemburkům. Samotný Karel z těchto sporů na krátkou dobu vyšel jako držitel hrabství tyrolského, které spravoval pro svého nezletilého bratra. Dokonce zde shromáždil i armádu, se kterou podle svých slov poplenil celou zemi.¹⁴

Jan Jindřich byl mladší bratr Karla IV., ve svých osmi letech jej oženili s dvanáctiletou korutanskou dědičkou Markétou.¹⁵ Toto manželství ukončilo nepřátelství mezi jejich otci, především pak nevraživost Jindřicha Korutanského, který vládl na českém trůně do chvíle, než ho Jan Lucemburský vyhnal ze země. Zároveň byl tento sňatek jeden z dalších článků sňatkové politiky Lucemburků. Věděli, že Jindřich nemá syna a veškeré dědictví tak případně dceři Markétě. Nebylo by to tak poprvé, kdy se český panovník pokusil o ovládnutí těchto držav. Podobně jako Lucemburkové taktizoval i Přemysl Otakar II.¹⁶ Situace vyvrcholila, když na svém sídle v Tyrolech zemřel vévoda Jindřich Korutanský. O jeho dědictví se rozpoutal boj, na jedné straně

¹³Lenka BOBKOVÁ, *7. 4. 1348 Ustanovení Koruny království českého, Český stát Karla IV.*, Praha 2006, s. 52.

¹⁴KAREL IV., *Vlastní životopis Karla IV.*, Jakub Pavel (přel.), Praha 1978, s. 79-83.

¹⁵ Markéta se stala předlohou mnoha románů, mezi nejznámější patří Ošklivá vévodkyně od Lionela Feuchtwanger: Lion FEUCHTWANGER, *Ošklivá vévodkyně Markéta Pyskatá*, Praha 1967.

¹⁶ Babenberské dědictví- 1251 si rakouská šlechta zvolila českého krále za vládce, ten svůj nárok na Štýrsko a Rakousy umocnil sňatkem s Markétou Babenberskou, jako jedinou dědičkou. I přesto, že o Štýrsko přišel ve prospěch uherského krále. Získal na základě Poděbradské smlouvy ještě Korutany a Kraňsko.

mezi Ludvíkem Bavorskem a Habsburky a na straně druhé mezi Lucemburky.¹⁷ Jeho panství totiž připadlo Janu Jindřichovi jako Markétinu manželovi. Mladého věku dědice využil Ludvík Bavorský, který spolu s rakouskými vévody uzavřel dohodu o rozdělení území Jana Jindřicha. Korutany získali rakouští vévodové a o Tyroly se pokoušel Ludvík Bavor, pánové hrabství tyrolského se však nechtěli do područí císaře vzdát.¹⁸

Toto manželství nebylo nikdy naplněno, a proto ani nenabývalo platnosti. Na onu skutečnost se oba partneři odvolávali, každý však po svém. V roce 1341 Markéta Pyskatá s pomocí tyrolské šlechty vyhnala a zapudila manžela pro údajnou impotenci. Následně se provdala za Ludvíka V. Bavora, syna císaře Ludvíka IV. Bavorského, aniž by došlo k anulaci manželství. To vyvolalo velké nepokoje mezi Lucemburky a Wittelsbachi, což ovlivňovalo evropskou politiku.¹⁹

Papež Kliment VI. neplatnost manželství neuznal a Markétu i jejího druhého manžela exkomunikoval, vliv na papežově postoji měly bezmála i spory, které vedl s Ludvíkem Bavorskem. V roce 1349 byla však Markéta i Ludvík exkomunikace zproštěni. Co ale papeže přimělo k takovému ústupku? Bezpochyby jedním z důvodů bylo uznávání Karla římským králem, kterému předcházela v roce 1347 smrt Ludvíka IV. Bavorského. Jednoznačným krokem k papežskému ústupku bylo naplnění závěti Jana Lucemburského, podle které Jan Jindřich získal markrabství moravské rozdělené na olomoucké biskupství, opavské vévodství a samotné markrabství. Z toho důvodu rezignoval na získání tyrolského panství a vzápětí nato byl sňatek Markéty s Janem Jindřichem prohlášen za neplatný. Jako zdůvodnění postačil údaj o příbuzenství čtvrtého stupně, což manželé řešili vzájemnou zdrženlivostí.²⁰ Následovalo uznání

¹⁷ Jiří SPĚVÁČEK, *Karel IV. Život a dílo*, Praha 1979, s. 114.

¹⁸ Tamtéž, 73.

¹⁹ Ferdinand SEIBT, *Karel IV. Císař v Evropě (1346-1378)*, Praha 1999, s. 139-140.

²⁰ Jaroslav ČECHURA, *Karel IV. Na dvojím trůně*. Praha 1998, s. 114.

Ludvíkových nároků na markrabství tyrolské, které dostal jako říšské léno. A tuto diplomatickou cestu uzavřel Karel IV. mírem s Ludvíkem a jeho bratry.²¹

Karel IV. tak předal moc nad markrabstvím moravským svému mladšímu bratrovi. Dalo by se říci, že pozice sourozenců v době jejich vládnutí na Moravě nebyly vyrovnané. Karel se stal markrabětem v zemi, která nebyla dobře spravována a velký vliv zde měla šlechta. Respekt a uznání si musel vydobýt sám, ale nakonec se mu podařilo pevně uchopit moc a upravit poměry. Situaci měl Karel komplikovanější i z toho důvodu, že za ním nestál silný český král, čímž bychom neradi podtrhovali autoritu Jana Lucemburského, ale pravdou je, že zahraniční politice věnoval více času než politice domácí. Na druhou stranu měl Karel více prostoru pro svoji vládu a mohl tak zasahovat i do záležitostí celého českého království (viz. založení arcibiskupství).

I přesto, že moravské markrabství bylo v područí Jana Jindřicha, musel se jím Karel IV. znovu zabývat ve své dědické listině, neboť údajně impotentní Jan Jindřich se dočkal třech mužských potomků, kteří dali základ druhé rodové linii Lucemburků, o níž nikdo neuvažoval. Tím se Karlovi jasně zkomplikovaly plány a musel tuto rodovou větev zakomponovat do nástupnického řadu. I přesto, že moravští lucemburské představovali vedlejší linii, dostali se i do velmi vysoké politiky. Ambiciózní Jošt, syn Jana Jindřicha, se stal braniborským kurfiřtem na úkor Zikmunda a na krátkou dobu i římským králem.

²¹Tamtéž, s. 60.

2 Těžké začátky na domácí scéně

Jak už jsme se zmiňovali v předchozí kapitole, kralevic Karel se zpátky do své rodné země vrátil v šestnácti letech. Zajímavé je, kolik toho stihl zažít za poměrně krátký čas. Vyrůstal na královském dvoře jedné z nejmocnějších a nejbohatších zemí. Poté v Itálii narazil na svůj první politický neúspěch v rámci zahraniční politiky. O tom, co na něho čekalo v rodné zemi, neměl ani tušení. Ve svém životopise zaznamenal svůj příjezd takto:

„A tak když jsme přijeli do Čech, nenalezli jsme ani otce, ani matku, ani bratra, ani sestru, aniž koho známého. Také řeč českou jsme úplně zapomněli, ale později jsme se jí opět naučili, takže jsme mluvili a rozuměli jako každý jiný Čech.“²² Už z této citace můžeme cítit jakýsi povzdech nad situací, v jaké se Karel ocitl.

Kralevic však přijíždí do Čech bez jakéhokoliv titulu, neboť podle kronikáře Petra Žitavského se Jan Lucemburský obával, aby nebyl vytlačen do pozadí jako starý král.²³ Proto svému synovi udělil titul markrabě moravský. Jak zmiňuje Karel ve svém životopise, při návratu do vlasti nenašel jediný svobodný hrad, kde by mohl přebývat, jeho přechodným obydlím se staly měšťanské domy. Díky podpoře českých šlechticů se však brzy podařilo získat zpět královské hrady. V tomto roce také začala přestavba Pražského hradu, který byl velmi poničen, neboť Jan Lucemburský se v něm zdržoval jen málo. František Pražský uvádí ve své kronice, že Karel nechal vybudovat královský dům, jaký nebyl dříve v tomto království vidán.²⁴ Není divu, že si dal na své rezidenci záležet. Vždyť také vyrůstal v honosném sídle francouzských králů a podobně reprezentativní sídlo chtěl postavit i pro krále české.

²²KAREL IV., *Vlastní životopis Karla IV.*, Jakub Pavel (přel.), Praha 1978, s. 69.

²³Petr ŽITAVSKÝ, *Zbraslavská kronika*, Rudolf Mertlík (ed.), Praha 1952, s. 574.

²⁴Kronika Františka Pražského, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Marie BLÁHOVÁ (ed.), Praha 1987, s. 116.

Karlovy začátky na domácí půdě byly opravdu těžké. Nejen, že byl na území, kde si šlechta kladla velké nároky na státní moc, ale neměl ani podporu svého otce. Šlechtici upozorňovali Jana na Karlovu vzrůstající moc. Jan se tolik obával ztráty královského titulu, že odebral synovi všechny hrady a správcovství v Čechách.²⁵ Vše tedy záleželo hlavně na Karlu samotném. Avšak situace se z části změnila v roce 1340, kdy král Jan po boku svého syna Karla navštívil lékařské učení ve francouzském městě Montpellier. Český král doufal, že mu tamější lékaři pomůžou se stále se zhoršujícím zrakem. Nicméně pomoc odborníků nebyla platná a zákrok na levém oku vedl k úplné slepotě. Od této chvíle se jeho chování změnilo a vkládal veškeré své naděje v oblasti politických úspěchů do svého prvorozeného syna Karla.²⁶

Domníváme se, že tento moment byl pro Karlovy politické začátky velmi důležitý, neboť stál po boku svého otce v politických a vladařských záležitostech, během nichž se mohl leccemu přiučit. Jako mnohdy třetí zúčastněný měl určitý nadhled nad tím, co dělá jeho otec či jiný státník špatně a co on by udělal jinak a lépe. Jan několikrát poslal svého syna na politické jednání jako zástupce českého krále se všemi pravomocemi. Vložená důvěra nepochybně posílila Karlovo sebevědomí a obohatila ho o nové zkušenosti.

Jeden bezprostředně z největších Karlových úspěchů jako markrabě moravský je povýšení pražského biskupství na arcibiskupství, k čemuž došlo 30. dubna 1344. V pozadí těchto událostí stojí spor Ludvíka Bavora s papežem, který byl za svoje činy proti papežskému stolci exkomunikován (viz. kapitola 4.1 - Cesta k římskému trůnu). Na počátku roku 1344 dostal Karel pozvání do Avignonu, kde se opět setkal se svým dávným přítelem, nyní už papežem Klimentem VI. Jednali o sesazení Ludvíka Bavora

²⁵KAREL IV., *Vlastní životopis Karla IV.*, Jakub Pavel (přel.), Praha 1978, s. 74-75.

²⁶Jiří SPĚVÁČEK, *Jan Lucemburský a jeho doba (1296-1346)*, Praha 1994, s. 542-543.

z císařského stolce a o podpoře Karla Lucemburského na jeho místo. Karel navázal v jednání s papežem na biskupa Arnošta z Pardubic, kterému se povedlo získat pravomoci pro pražské biskupství (absolvovat a dispensovat kleriky, moci zasahovat do rezervátních případů). Nejedná se o maličkosti a dokazovalo to důvěru vloženou papežem Klimentem VI. do rukou pražského biskupa, za kterým stál moravský markrabě Karel.²⁷ Jelikož byl papež dlouholetým Karlovým přítelem a rozuměl si i s pražským biskupem Arnoštem, vyhověl jejich tužbě a souhlasil se založením Pražského arcibiskupství. Jedním z důvodů byl i fakt, že pražské biskupství spadalo pod arcibiskupství mohučské, v čele kterého stál arcibiskup stojící na straně císaře Ludvíka IV. Bavora.

Pod nově vzniklé arcibiskupství spadalo olomoucké biskupství a nově založené litomyšlské biskupství, které se nacházelo na půli cesty mezi Olomoucí a Prahou.

5. dubna 1344 vydává papež další bulu, která přenáší práva korunovat českého krále na pražského arcibiskupa.²⁸

Získání církevní nezávislosti českého království na říši svědčí i četné zápisy kronikářů tamější doby. Neopomíjí ani slavnostní vysvěcení pražského arcibiskupa Arnošta z Pardubic

21. listopadu 1344. V tento den byl navíc českým králem Janem Lucemburským položen základní kámen ke stavbě chrámu svatého Víta, na jehož vybudování se podíleli jedni z největších architektů doby viz. Petr Parlér.²⁹

Založení pražského arcibiskupství posílilo českou církevní moc a naopak se zbavilo vlivu mohučského arcibiskupa vůči českým zemím. Českému státu se tím výrazně upevnila vlastní suverenita v rámci Svaté říše římské. Od této doby totiž

²⁷Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Arnošt z Pardubic*, Praha 2008, s. 191.

²⁸František PALACKÝ, *Dějiny národu v Čechách a v Moravě, II. díl*, Praha 1907, s. 383.

²⁹Kronika Františka Pražského, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Marie BLÁHOVÁ (ed.), Praha 1987, s. 136.

českého krále nekorunoval cizinec, ale výhradně český zastupitel církve a především čeští biskupové už nepodléhali cizí arcidiecézi.

Korunovace českým králem

V neděli 2. září, před slavností Panny Marie, pražský arcibiskup Arnošt z Pardubic v kostele svatého Víta na Pražském hradě slavnostně korunoval krále Karla s jeho ženou Blankou. Aktu přihlíželo mnoho šlechticů a pánů českých i evropských. Všichni panovníkovi blahopřáli a celý den se nesl ve znamení velkých oslav, radosti a darů.³⁰

³⁰Kronika Františka Pražského, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Marie BLÁHOVÁ (ed.), Praha 1987, s. 146.

3 Sňatková politika

Karel byl ve své době považován za obdivuhodného politika a především diplomata, který dokázal získat nemalá území, a lidé si jeho schopnosti cení dodnes. Pro středověk bylo typické, že králové a císaři oplývali sny o rozšíření svých držav. Avšak Karel nepatřil mezi zaryté válečníky, kteří by se o území bili. Dokázal využít svůj talent a diplomatické jednání k zisku všeho chtěného (např. Svidnicko-Javorsko, Pomořansko, Zhořelecko). To ale neznamená, že nebojoval, několikrát se objevil v boji. Působil například v bitvě u San Felice či při dobývání Branibor. Diplomatické jednání v jeho případě však zcela převažovalo.

Územní zisk se mu povedl především díky sňatkové politice. Karel měl během svého života čtyři manželky. První tři manželky zemřely ve velmi brzkém věku a jako jeden z nejvýznamnějších mužů Evropy byl z politických i morálních důvodů nucen se znovu oženit. Kronikář Beneš Krabice z Wietmile ve své kronice píše o Karlových jinošských letech v Itálii, v době, když už byl ve svazku s Blankou.³¹ Blanka z Valois byla jeho první manželka francouzského původu.

3.1 Blanka z Valois, manželka v době 1323-1348

Sňatek s Blankou z Valois se lišil od Karlových dalších sňatků v mnoha ohledech. Můžeme například zmínit, že plánovaná svatba nevzešla z Karlovy iniciativy, což ovšem k jeho věku nebylo možné, ale byla dlouho připravovaným plánem jeho otce a strýce Balduina, který byl v té době trevírským arcibiskupem. Plán oženit Karla s Blankou měl upevnit mezinárodní postavení Českého království. Francouzský rod

³¹Kronika Beneše Krabice z Weitmile, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Marie BLÁHOVÁ (ed.), Praha 1987, s. 216.

Kapetovců potřeboval též spojence, který by jim pomohl ve vojenských taženích, neboť vrcholily spory mezi Francií a Anglií. Tamější král Karel IV. byl posledním mužským dědicem dynastie Kapetovců, a jeden z dalších možných dědiců byl anglický princ, syn Isabelly Francouzské a anglického krále Eduarda II., Eduard III.³² Ten se později stal jedním z nejúspěšnějších anglických králů, který si po vymření hlavní větve Kapetovců činil nároky na francouzský trůn. I toto byl jeden z podnětů vypuknutí Stoleté války, do které se s ohledem na dynastické svazky zapojují Lucemburkové.

Blanka z Valois (1316-1348) byla dcerou francouzského hraběte Karla z Valois a jeho ženy Mahout ze Châtillon. 13. května 1322, ve stejný den, kdy proběhlo jeho birmování, byla Blanka za Karla provdána.³³ Netrvalo dlouho a Karel se stal švagrem samotného francouzského krále. V roce 1328 zemřel král Karel IV., který neměl mužského potomka a na trůn nastoupil bratr Blanky, král Filip VI., na jehož dvoře zůstal Karel s manželkou dva roky, než se společně vydali do lucemburského vévodství.³⁴ Karel svou ženu na několik měsíců opustil kvůli válkám v Itálii, po kterých se sám vypravil do Čech. S Blankou se znovu shledal až v roce 1334, kdy se svým dvorem dorazila do Prahy, tehdy už jako moravský markrabě.

Blanka žila v Praze po boku svého muže a poté, co se Jan Lucemburský znovu oženil s Francouzskou Beatrix Bourbonskou, dělala Blanka nové králově společnost.³⁵ Jak ale uvádí kronikář František Pražský, byla markraběnka daleko více oblíbená mezi českým obyvatelstvem než královna Beatrix, proto nesmutnili, když královna spolu se svým synem opustila Prahu.³⁶ To se však nelíbilo králi Janovi a hlavní město musela opustit také markraběnka Blanka. Nedlouho potom, 1. srpna 1348, první žena

³² KAREL IV., *Vlastní životopis Karla IV.*, Jakub Pavel (přel.), Praha 1978, s. 29.

³³ František KAVKA, *Čtyři ženy Karla IV.*, Praha – Litomyšl 2002, s. 22-23.

³⁴ KAREL IV., *Vlastní životopis Karla IV.*, Jakub Pavel (přel.), Praha 1970, s. 29.

³⁵ František KAVKA, *Čtyři ženy Karla IV.*, Praha – Litomyšl 2002, 65.

³⁶ Kronika Františka Pražského, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Marie BLÁHOVÁ (ed.), Praha 1987, s. 127.

Karla zemřela a jako první byla pochována v kobce Pražského kostela.³⁷ I přestože bylo toto Karlovo manželství nejdelší, vzešly z něho pouze dvě dcery, které se staly předmětem otcovy prozíravé sňatkové diplomacie.

dcera Markéta (1335-1349)

Markéta byla nejstarší z Karlových dětí. Za manžela jí otec vybral Ludvíka Uherského, což mělo pro české země a především pro Karla velmi strategický význam. S Uhry byla podepsána smlouva, která znamenala, že Karel podpoří uherské následovníky v případě smrti polského krále Kazimíra III., posledního Piastovce bez mužského potomka. Karel Robert, uherský král, naopak v dohodě přislíbí, že zabrání polskému králi napadnout slezská vévodství náležející České koruně. Smlouva byla zpečetěna svatební dohodou v té době tříleté Markéty a dvanáctiletým Ludvíkem v Brně 1338 a potvrzena 1342.³⁸ Samotná svatba Markéty, dcery Karla Lucemburského, a Ludvíka, nejstaršího syna Karla Roberta, proběhla 26. září 1346.³⁹ Tímto sňatkem si chtěl Karel pojistit spojení s uherskou dynastií Anjouovců a zároveň smlouva předpovídala spojení Polska a Uherska pod jedním králem – budoucí anjouovská uhersko-polská personální unie. Tím pádem by potomci Karlovy dcery Markéty představovali potencionální vladaře jednoho z největších území v Evropě a Lucemburkové by měli silného spojence. Nutno podotknout, že Markéta zemřela o 3 roky později na mor, tím pádem sňatek nepřinesl svá očekávání a spojení mezi

³⁷ Marie BLÁHOVÁ, *Čtyři ženy Karla IV.*, in *Lucemburkové, česká koruna uprostřed Evropy*, František ŠMAHEL – Lenka BOBKOVÁ (edd.), Praha 2012, s. 167.

³⁸ Archivum Coronae Regni Bohemiae II (Praha 1983) S. 77, Nr. 252. Viz: (<http://monasterium.net/mom/CZ-NA/ACK/252/charter>), [citováno k 28. 4. 2015].

³⁹ František KAVKA, *Čtyři ženy Karla IV.*, Praha – Litomyšl 2002, s. 46-59.

Lucemburky a Anjouovci mělo několikaleté zpoždění, neboť bylo naplněno až díky Zikmundovi.

dcera Kateřina (1342-1386)

Karlovým druhým potomkem byla opět dcera jménem Kateřina. Jí byl původně předurčen syn míšeňského markraběte Fridrich II., který v té době představoval důležitého souseda. Míšeňsko mělo velmi dobrou strategickou polohu, nacházelo se na hranicích s českým královstvím a navíc Wettinové byli dynastickou vládou spojeni s Durynskem.⁴⁰ Proti tomuto sňatku vystupoval papež Kliment VI. Nechtěl, aby nový římský král byl v příbuzenském vztahu s vyobcovaným Ludvíkem Bavorem, který byl zeť míšeňského markraběte Fridricha II. Nakonec však byl dohodnut nový sňatek Kateřiny s Rudolfem Habsburským, vévodou rakouským a korutanským, obřad se odehrál v červnu 1353. Rudolf Habsburský představoval neutralitu mezi Habsburky a Lucemburky, zároveň se uzavření svazku odehrávalo v době, kdy byl zvolen Eduard III. římským protikrálem a Karel IV. potřeboval upevnit svou moc. Proto udělil rakouské země Habsburkům v léno. V roce 1365 Rudolf zemřel a Kateřina se znovu provdala za braniborského kurfiřta Otu V. Braniborského, avšak i tohoto muže přežila a bezdětná se rozhodla odejít do ústraní.⁴¹ Proč vybral Karel pro svoji dceru zrovna Otu Braniborského? Po smrti svého bratra se stal Ota jediným dědicem markraběcího titulu, s kterým je spojeno území Branibor a Lužice a zároveň také kurfiřtský hlas. Lucemburkové měli toto území získat, pokud by žádný z bratrů neměl mužského potomka. Jelikož už byl Ludvík Říman po smrti bez nástupce, případné potomky Oty si Karel pojistil sňatkem s Kateřinou. Karel se netajil touhou po zisku území a dokázal

⁴⁰ Tamtéž, s. 55.

⁴¹ Tamtéž, s. 66.

využít situace, která se mu naskytla. Jelikož jeho zeť Ota V. vstoupil do koalice proti císaři, Karel vybudoval vojsko a táhnul na Braniborsko, Ota byl nucen přijmout nevýhodné podmínky, musel přenechat Braniborsko císaři, mohl si ale ponechat kurfiřtský titul.⁴² Jako odškodné bylo Otovi vyplaceno půlmilionu zlatých. Ziskem Braniborska v roce 1373 skončil Karlův spor se syny Ludvíka Bavora a Karel ziskem Braniborska získal nové území a s tím spojený kurfiřtský hlas, který přešel na jeho mladšího syna Zikmunda. Braniborsko se stalo vedle Českého království další základnou Lucemburského rodu (viz. kapitola 3.4. Zikmund Eliška Pomořanská).⁴³

3.2 Anna Falcká, manželka v době 1349- 1353

Karel po smrti své první ženy Blanky nemohl dlouho truchlit, z prvního manželství nevzešel žádný mužský dědic, který se od něj očekával. Bylo jasné, že se musí znovu oženit. Vzhledem ke svému postavení měl Karel mnoho nabídek k sňatku. Jemu ale z politických důvodů nejvíce vyhovovala Anna Falcká, dcera Rudolfa II. falckraběte falckého⁴⁴. Součástí tohoto sňatku bylo mnoho intrik z Karlovy strany. Obával se, že by Kliment VI. s tímto činem nesouhlasil. Nemůžeme se čemu divit, neboť Wittelsbachové byli do této doby jedni z hlavních nepřátel Lucemburků a Rudolf II. dal svůj kurfiřtský hlas Karlovu vzdorokráli Güntheru ze Schwazburgu (viz. kapitola 4.4 - Vzdorokrálové). Karel však v této době vyjednával sňatek s Isabelou, dcerou anglického krále Eduarda III. Ačkoli se jednalo o této svatbě, byla to pouze Karlova dobře rozehraná hra, v utajení totiž stále jednal s Rudolfem II. o sňatku s Annou. Papež na požádání vydal Karlovi generální dispenz k sňatku, to znamená, že neuveřejnil jméno

⁴² Jaroslav ČECHURA, *Karel IV. na dvojím trůně*, Praha 1998, s. 119.

⁴³ František ŠMAHEL, *Cesty Karla IV. do Francie*, Praha 2006, s. 139.

⁴⁴ Jiří SPĚVÁČEK, *Karel IV. Život a dílo (1316-1378)*, Praha 1979, s. 210-215.

manželky. Karel této situace využil ve svůj prospěch a pokračoval v jednáních s falckým falckrabětem, která završil svatbou s jeho dcerou Annou. Sňatek s anglickou princeznou byl tedy odvolán. Od bitvy u Kresčaku tudíž i nadále pokračoval Karel v neutrální politice během Stoleté války mezi Francií a Anglií.⁴⁵

Nová manželka Anna Falcká byla korunována českou královnou 1. listopadu 1349 v katedrále sv. Víta, v té době byla již v pokročilém stádiu těhotenství. Karel se dočkal svého prvního mužského potomka 17. ledna 1350, syn nesl jméno ochránce české země Václav. Karel mu našel brzy nevěstu, měla se jí stát Anna Svídnická, dědička Svídnicka a Javorska. K tomuto sňatku nedošlo, neboť Václav zemřel 28. prosince 1351, tedy v nedožitých dvou letech. Krátce na to zesnula i Karlova druhá žena Anna Falcká, 2. února 1353.⁴⁶

Sňatek Karla s Annou Falckou byl další z dobrých a promyšlených Karlových politických počinů. Získal na svoji stranu jednoho ze svých dlouholetých soupeřů, což mu pomohlo potvrdit jeho římskou královskou titulaturu, posílilo to jeho moc v říši, díky čemuž dokázal sesadit a přemoci svého vzdorokrále. Zároveň tímto sňatkem získal nového spojence a rozšířil České země o Horní Falc.

3.3 Anna Svídnická, manželka v době 1353-1362

Jelikož Karel stále neměl mužského potomka, další sňatek byl velice pravděpodobný. Se svou třetí svatbou římský král příliš neotálel. Novou manželkou se stala Anna Svídnická, tedy plánovaná nevěsta jeho zesnulého syna Václava. Anna byla v Evropě velmi žádanou nevěstou, neboť byla jediná dědička po svém otci knížeti

⁴⁵František KAVKA, *Čtyři ženy Karla IV.*, Praha – Litomyšl 2002, s. 73.

⁴⁶Marie BLÁHOVÁ, *Čtyři ženy Karla IV.*, in *Lucemburkové, česká koruna uprostřed Evropy*, František ŠMAHEL – Lenka BOBKOVÁ (edd.), Praha 2012, s. 169.

Jindřichu Svídnickém a zároveň po bezdětném strýci Bolku II. Anna patřila mezi nejžádanější nevěsty také proto, že sňatek s ní přinášel zisk Svídnicka-Javorska, ale byla také potenciální dědičkou polské a uherské koruny, kde zatím nebylo nástupce.⁴⁷ Byla dcerou uherské princezny, sestry krále Ludvíka I. z Anjou, jenž zatím neměl žádného potomka. Ludvík byl jak král Uher, tak podle smlouvy s Kazimírem III. následovník trůnu v Polsku.

I když uzavření manželství Karla IV. a Anny Svídnické patří zcela jistě mezi důležitý politický počin, nezachoval se žádný přesný záznam, kdy k obřadu došlo. K dispozici je pouze několik dokumentů věnujících se dohodám mezi Karlem a Bolkem II. Ve starší literatuře se můžeme dočíst, že se svatba odehrála 27. května 1353 v Budíně.⁴⁸ Avšak nové bádání ukazuje, že sňatek proběhl nejspíše ve Svídnicí v polovině července.⁴⁹ Kronikář Beneš Krabice z Wietmile zaznamenal sňatek ve své kronice velmi jednoduše.,, *Pan Karel cestoval do Uher a pojal tam za choť pannu Annu, dceru zemřelého vévody Svídnického Bernarda, jediné dítě a dědičku onoho vévodství a zemí ve Slezsku.*⁵⁰ Kníže Bolek II. zahrnul do dědičných úmluv svoji manželkou, která se po jeho smrti stala správkyní území a až po její smrti Svídnicko-Javorsko by připadlo Anně Svídnické a jejím dědicům. Toho se však samotná Anna nedožila, neboť zemřela dříve než její teta Anežka. Pro Karla to tedy znamenalo, že on na země neměl plné právo, toho se dočkali až jeho potomci, které měl s Annou Svídnickou.

Anna se stala první z Karlových žen, která nesla titulaturu římské císařovny (viz. kapitola 4.5 - Karlova římská jízda). Pět let od svatby Anny Svídnické s Karlem IV.

⁴⁷ Lenka BOBKOVÁ, *Lucembursko-přemyslovský dědic Českého království*, in *Lucemburkové, česká koruna uprostřed Evropy*, František ŠMAHEL – Lenka BOBKOVÁ (edd.), Praha 2012, s. 79.

⁴⁸ Jaroslav ČECHURA, *Karel IV. na dvojím trůně*, Praha 1998, s. 143.

⁴⁹ František KAVKA, *Čtyři ženy Karla IV.*, Praha – Litomyšl 2002, 86.

⁵⁰ Beneš KRABICE Z WEITMILE, *Panování císaře Karla IV.*, Bohuslav Havránek – Jiří Daňhelka (edd.), Praha 1940, s 27.

v roce 1358 se manželům narodila dcera, které dali jméno Eliška. Narození dcery vyvrátilo spekulace o císařovnině neplodnosti.⁵¹ Uvažme však, že Anna byla o generaci mladší než její choť. Tři roky po narození prvního dítěte se manželé, dočkali vytouženého syna, císař svého vytouženého dědice. Byla to velká sláva, z politického ale i z osobního hlediska samotného Karla, syn dostal jméno po českém patronovi Václavovi. Narodil se 26. února 1361 na norimberském hradě.⁵² Slavilo se po celé zemi, protože český král a římský císař se konečně dočkal mužského potomka, kterému by mohl předat svá území a zkušenosti, zároveň se tak oddálilo vymření Lucemburků po meči. Na druhé straně se syn Václav narodil v těžké době, kdy celou Evropu ohrožovala morová epidemie.

Anna Svidnická však se svým prvorozeným synem dlouho nepobyla. Jak nás spravuje kronikář Beneš Krabice z Wietmile, císařovna Anna zemřela 11. července 1362 v pouhých třidvaceti letech.⁵³

Dcera Eliška Lucemburská (1358-1373)

Karlova dcera Eliška byla již v pěti letech zasnoubená s nejmladším synem Ludvíka V. Bavorského s Otou. Záměrem tohoto sňatku bylo přiblížit se více k vytouženému zisku braniborské marky. Vztahy ve Wittelsbašské dynastii nebyly jednoduché, rod se dělil na dvě velké větve, falckou a bavorskou. Ty se mezi sebou přely o kurfírťský hlas. Roku 1319 uzavřeli představitelé obou pólů dohodu, že se v držení kurfírťského hlasu budou střídat představitelé Falce a Bavorska.⁵⁴ Prvním

⁵¹František KAVKA, *Čtyři ženy Karla IV.*, Praha – Litomyšl 2002, s. 109.

⁵²Kronika Beneše Krabice z Weitmile, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Marie BLÁHOVÁ (ed.), Praha 1987, s. 233.

⁵³ Beneš KRABICE Z WEITMILE, *Panování císaře Karla IV.*, Bohuslav Havránek – Jiří Daňhelka (edd.), Praha 1940, s 41.

⁵⁴František KAVKA, *Čtyři ženy Karla IV.*, Praha – Litomyšl 2002, s. 72.

krokem k zisku Braniborska byl sňatek dcery Kateřiny s Fridrichem II. Nyní se Karel snažil získat i druhou stranu tohoto mocného rodu.

Své rozhodnutí provdat Elišku za Otu však císař změnil poté, co jeho starší dceři Kateřině zemřel manžel a ona ovdověla. Elišku tak v roce 1366 připravila o sňatek s vévodou Otou její starší nevlastní sestra, dcera Blanky z Valois, Kateřina.⁵⁵

Téhož dne, kdy proběhla svatba Kateřiny s markrabětem Otou, uspořádal Karel svatbu také pro svou mladší dceru Elišku. Eliška byla provdána za vévodu rakouského Albrechta III. Karel chtěl pravděpodobně zlepšit stále napjaté vztahy s habsburskou stranou. Vztahy mezi Lucemburky a Habsburky nebyly nikdy ideální, i když se o jejich urovnání Karel několikrát pokoušel (viz sňatek dcery Kateřiny s Rudolfem Habsburským a udělení rakouských zemí v léno). I přesto však vznikaly proti Karlovi koalice, jejichž součástí byli Habsburkové. Manželovi na svět nepřivedla žádného potomka, neboť zemřela už v patnácti letech.⁵⁶ Po smrti dcery Elišky neměl Karel s Habsburky žádné závazky a to samé platilo i pro Habsburky, což mohlo Karlovi komplikovat situaci. Stav mezi těmito dynastiemi byl tedy stejný jako před tímto sňatkem.

Syn Václav IV. Lucemburský (1361-1419)

Bezpochyby jeden z nejradostnějších momentů císaře Karla bylo narození syna, tedy dědice trůnu a koruny. Chlapec byl 11. dubna pokřtěn pražským arcibiskupem Arnoštem z Pardubic v kostele sv. Sebalda. S příchodem syna, musel Karel upravit dědické smlouvy a změnit svá rozhodnutí. Ještě jako batole byl Václav zasnouben s hohenzollernskou dědičkou Alžbětou. Od tohoto sňatku však sešlo, neboť

⁵⁵ Ferdinand SEIBL, *Karel IV. císař v Evropě (1346-1378)*, Praha 1999, s. 281.

⁵⁶ František KAVKA, *Čtyři ženy Karla IV.*, Praha – Litomyšl 2002, 132.

Alžběta nebyla svým postavením ideální partnerkou pro jeho syna.⁵⁷ Proč tedy o tomto sňatku Karel vyjednával? Nejpravděpodobnější verzí jsou obavy z nástrah zetě Rudolfa IV. Proto potřeboval upevnit moc v německé části říše a zavázat si všechna knížata.⁵⁸ Jelikož však Rudolf krátce nato zemřel, mohl od této manželské smlouvy upustit, neboť Alžběta byla pouze dcera norimberského purkrabí, kdežto Václav prvorozený syn římského císaře a českého krále. Karel pro svého syna našel vhodnější partnerku.

V této době bylo pro císaře důležité udržet si dobré vztahy s uherskými Anjouovci, kteří stále neměli mužského potomka a spojenec tak velkého území byl pro Karla výhodný. Navíc právě Anjouovci patřili často do koalic proti císaři. Proto se od původního záměru oženit Jošta, syna Karlova bratra Jana Jindřicha, s Alžbětou Uherkou upustilo. Jedním z dalších důvodů byl papežův plán provdat Alžbětu za francouzského prince Filipa Burgundského, navíc ani Ludvík neměl velký zájem na Joštovi jako ženichovi. I přes papežovy plány přišel Karel s novým rozhodnutím. Nechtěného Jošta měl nyní nahradit následovník trůnu Václav. Toto rozhodnutí si Karel pojistil, když požádal papeže o dispenz pro Václava a Alžbětu. V případě, že by mu ho papež neudělil, měl být zachován status quo. Samotný Ludvík Uherský s tímto aktem souhlasil a dokonce nechal přepsat dědičné listiny a vypověděl všechny smlouvy uzavřené s Habsburky.⁵⁹ Rakouské země měly po vymření Habsburků připadnout Lucemburkům bez dědičných nároků krále Ludvíka, čímž byly upraveny brněnské smlouvy sepsané v roce 1364.⁶⁰

⁵⁷ Ferdinand SEIBT, *Karel IV. císař v Evropě (1346-1378)*, Praha 1999, s. 269-270.

⁵⁸ František KAVKA, *Čtyři ženy Karla IV.*, Praha – Litomyšl 2002, 116-117.

⁵⁹ František KAVKA, *Karel IV. Čtyři ženy Karla IV.*, Praha – Litomyšl, s. 131-133.

⁶⁰ Archivum Coronae Regni Bohemiae IV/4 (Praha 1987) S. 61, Nr. 884. Viz: (<http://monasterium.net/mom/CZ-NA/ACK/884/charter>), [citováno k 30. 4. 2015].

Avšak ani k tomuto sňatku nedošlo. Karel se dozvěděl o uherském plánu, který s Václavem jako s nástupcem na uherský trůn nepočítal. Nevěděl však, že náhrada za Václava byl Filip Tarentský. Zároveň během těchto dnů vnikl nový uhersko-bavorský spolek namířený proti císaři.⁶¹ Není se tedy čemu divit, že Karel pro svého syna hledal novou nevěstu, protože byla jen otázka času, kdy Anjouovci závazek manželství zruší. Nakonec se Václavovou první ženou stala Johana Bavorská, dcera vévody Albrechta z Dolních Bavor. Sňatek se uskutečnil 29. září 1370 v Norimberku.⁶² Volba této nevěsty nebyla náhodná, Johana měla královský původ⁶³, a jak už to u Karla bývá, sňatek měl převážně politický záměr, a to roztrhnout jednotu bavorsko-falckých Wittelsbachů. Zároveň panství Johanina otce sousedilo s Brabantskem, což mělo svou výhodu vůči vévodovi Václavu Lucemburskému.

Jelikož byl Václav prvorozený přeživší syn, byl také podle primogenitury právoplatný dědic české koruny. „*Léta Páně 1363, v den svatého Víta, dal císař prostřednictvím pana Arnošta, arcibiskupa pražského, korunovat svého syna Václava ve druhém roce jeho věku na českého krále.*“⁶⁴ Korunovace v takto v brzkém věku není u českých králů běžná, Karlovi ulehčila Václavova titulatura uzavírání smluv, kde Karel vystupoval jako římský císař i český král.⁶⁵

Císař Karel vytvořil svému synovi cestu i k římské koruně. Karel IV. připravil volbu do posledního detailu, aby jeho syn tento titul získal. Koupí Braniborska si Karel

⁶¹ František KAVKA, *Karel IV. Čtyři ženy Karla IV.*, Praha – Litomyšl, s. 142.

⁶² František KAVKA, *Karel IV. Čtyři ženy Karla IV.*, Praha – Litomyšl, s. 146.

⁶³ Vnučka Ludvíka IV. Bavora

⁶⁴ Kronika Beneše Krabice z Weitmile, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Marie BLÁHOVÁ (ed.), Praha 1987, s. 233.

⁶⁵ František KAVKA, *Karel IV. Čtyři ženy Karla IV.*, Praha – Litomyšl, s. 124.

zajistil další kurfiřtský hlas ve svůj prospěch a další získal díky jmenování kolínského arcibiskupa říšským vikářem.⁶⁶

Volba nového krále proběhla 10. června 1376. Výsledek byl jednohlasný zásluhou Karlovy diplomacie a nemalé finanční politiky. Korunovace Václava IV. se odehrála v Cáchách 6. července téhož roku.⁶⁷

Karel tak stejně jako jeho otec pomohl svému synovi k moci. Poté už záleželo na samotném Václavovi, jak bude pokračovat.

3.4 Eliška Pomořanská, manželka v době 1363 -1378

V pětáctyřiceti letech byl Karel IV. již potřetí vdovcem. Jeho smutek však netrval dlouho a našel si novou nevěstu, vnučku polského krále Kazimíra III. I tento sňatek můžeme považovat za dobrý politický tah, Eliška byla dědička pomořanského území po svém otci Bohuslavu V. Pomořanském. Karel zároveň tímto sňatkem, který se konal 21. května 1363 v Krakově, rozložil opoziční koalici, která proti němu vznikala.⁶⁸ Eliška Karla jako poslední manželka přežila a zároveň mu porodila nejvíce dětí. Ve stejný rok jako Karlův syn Václav byla korunována českou královnou, a to samotným pražským arcibiskupem Arnoštem z Pardubic.⁶⁹ Důležité je, že k tomuto došlo až o několik dní později než u Václava, úmyslem bylo zabezpečení Václavova následnictví před nároky Alžbětíných synů.⁷⁰ Při doprovodu svého manžela do Itálie byla Eliška Pomořanská 1. listopadu 1368 korunována papežem na římskou císařovnu.⁷¹

⁶⁶ František ŠMAHEL, *Cesta Karla IV. do Francie*, Praha 2006, s. 139.

⁶⁷ Jaroslav ČECHURA, *České země v letech 1310-1378*, Praha 1999, s. 94.

⁶⁸ František KAVKA, *Karel IV. Čtyři ženy Karla IV.*, Praha – Litomyšl, s. 123.

⁶⁹ Kronika Beneše Krabice z Weitmile, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Marie BLÁHOVÁ (ed.), Praha 1987, s. 233.

⁷⁰ František KAVKA, *Karel IV. Čtyři ženy Karla IV.*, Praha – Litomyšl, s. 124.

⁷¹ Tamtéž, s. 241.

Eliška Pomořanská přivedla na svět celkem šest dětí, mezi nimiž byli čtyři chlapci, avšak pouze dva přežili. Příchod druhého Karlova syna v roce 1368 zaznamenal kronikář Beneš Krabice z Weitmile takto: „*Téhož roku shlédl Bůh na českou zemi, a protože je rozsáhlá a zůstal jí jediný dědic, dal nám i druhého. Patnáctého dne měsíce února se totiž našemu panu císaři z paní císařovny Elišky, jeho manželky, třetí syn v pořadí, jemuž bylo dáno jméno Zikmund.*“⁷² Elišce se kromě Zikmunda narodil ještě syn Jan a dcery Markéta a Anna.

Eliščino manželství s Karlem trvalo patnáct let, bylo tudíž druhé Karlovo nejdelší.

⁷² Tamtéž, s. 239.

Dcera Anna Lucemburská-Česká (1366-1394)

Prvním potomkem nového manželského páru Elišky a Karla byla dcera narozená 1. července 1366, která dostala jméno Anna, což bylo jméno tradiční jak z Karlovy strany, tak také ze strany královny.⁷³ Princezna Anna se měla stát manželkou Albrechta, syna bavorského vévody, čímž měla být uzavřena spojenecká smlouva mezi Lucemburky a Wittesbachy. Karlovi to mělo pomoci proti koalici, v které byl jeho zeť Ota V. K tomuto sňatku však nedošlo, neboť papež neudělil dispenz, jelikož se jednalo o sestřenicí a bratrance.⁷⁴ Poté byla Anna zaslíbena synu míšeňského markraběte Fridricha 1373. V tomto ohledu bylo pro Karla důležité, že Wettinové se zavázali pomocí k dobytí Braniborska.⁷⁵ Nakonec však i z tohoto sňatku sešlo a Anna byla provdána za anglického krále Richarda II. Plantageneta, s tímto sňatkem už však Karel neměl žádné dočinění.

Syn Zikmund Lucemburský (1368-1437)

Jak jsem již zmiňovala v předchozí kapitole, Zikmund se narodil v únoru 1368. Zajímavostí je, že všechny kroniky a knihy uvádí jako narození třetího Karlova syna, druhého přeživší, 14. únor, ale Beneš Krabice z Weitmile až 15. únor (viz. kapitola 3.4 - Eliška Pomořanská)⁷⁶. Zikmund se už ve svých pěti letech stal markrabětem braniborským a držitelem kurfiřtského hlasu.

I pro tohoto syna se Karel snažil najít vhodnou manželku odpovídající jeho postavení. Císař vyvinul značné úsilí, aby svému synovi zajistil královskou korunu. Probíhala dlouhá jednání s uherským a polským králem Ludvíkem I. o sňatku jedné

⁷³ František KAVKA, *Karel IV. Čtyři ženy Karla IV.*, Praha – Litomyšl, s. 133-134.

⁷⁴ Tamtéž, s. 148.

⁷⁵ František KAVKA, *Karel IV. Historie života velkého vladaře*, Praha 1998, s. 289.

⁷⁶ František KAVKA, *Karel IV. Čtyři ženy Karla IV.*, Praha – Litomyšl, s. 135.

z jeho dcer a Zikmunda. Spojení s tímto rodem zajišťovalo rozšiřování lucemburské moci na východ, o co už se Karel několikrát během svého života snažil (viz. dcera Markéta). Ačkoli Karel svému synovi sňatek vyjednal, samotných zásnub se nedožil, poněvadž ty proběhly mezi Zikmundem a Marií z Anjou v Trnavě roku pod dohledem císařovny Elišky. Aby se Zikmund stal uherským králem, musel vynaložit značné úsilí a dokonce musel použít i zbraně.⁷⁷ Dohodě o sňatku mezi Karlovým synem a Ludvíkovou dcerou předcházely boje, neboť jak už jsme zmiňovali v předchozí kapitole, Ludvík uzavřel pakt s Otou V. proti císaři. Válka se ale pro anjouskou dynastii nevyvíjela dobře, a proto se rozhodli uzavřít s Lucemburky příměří, zpečetěné sňatkem Zikmunda s jednou z Ludvíkových dcer.

Cílem tohoto sňatku bylo prosadit Zikmunda na královský trůn. Karel snažil se o využití práva pravnuka polského krále Kazimíra III., také se pokoušel o sňatek Zikmunda s jednou z dcer Kazimíra III. a Hedviky Zaháňské, ty ale nebyly z legitimního manželství, tudíž sňatek s nimi by územní zisk nepřinášel. Zikmund Lucemburský se tak stal uherským králem.

Syn Jan Zhořelecký (1370- 1396)

Dalším přeživším dítětem Elišky Pomořanské a Karla IV. byl opět syn. Dostal jméno Jan, zřejmě po svém zesnulém dědu Janu Lucemburském. Jan se narodil 22. června 1370 na Pražském hradě.⁷⁸ Samozřejmě i pro Jana hledal jeho otec odpovídající manželku. Tou se měla stát dcera meklenburského vévody Albrechta II., Eufémie. Karel chtěl mít pod kontrolou i tuto oblast, neboť se obával přílišného vzrůstu moci tamějších

⁷⁷ Daniela DVOŘÁKOVÁ, *Ambiciózní druhorozený syn, Císař Zikmund a soumrak Lucemburků*, DAS 1, 2010, s. 23-26.

⁷⁸ Kronika Beneše Krabice z Weitmile, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Marie BLÁHOVÁ (ed.), Praha 1987, s. 242.

vévodů a chtěl zabezpečit hranice Braniborska. Obával se také, aby spory o dánský trůn nerozpoutaly válku na celém baltském území. Přišlo mu výhodnější zasáhnout do tamější politiky skrz sňatek svého nejmladšího syna. Situace se zklidnila poté, co si dánští stavové zvolili svého nového krále.⁷⁹ Do Svatby Eufémie a Jana zasáhl papež, který neudělil dispenz, a proto Karel našel pro svého syna novou choť, švédskou princeznu Kateřinu. Stejně jako u předchozího syna se jeho svatby císař Karel nedožil, jelikož se konala až deset let po jeho smrti.⁸⁰

Dcera Markéta II. Lucemburská (1373-1410)

29. září 1373 se Karlovi narodila dcera jménem Markéta.⁸¹ V této době se nejednalo o nic neobvyklé, když dostala stejné jméno jako Karlova prvorozená dcera, kterou měl s Blankou z Valois a která zemřela velmi mladá.

I tato dcera byla zapletena do otcovy sňatkové politiky. Markéty sňatek byl dohodnut ještě před jejím narozením. I když se stalo, že Karel svá rozhodnutí o sňatcích pod vlivem politických okolností často měnil, nedošlo k tomu v případě jeho nejmladší dcery. Mezi Karlem IV. a norimberským purkrabím Fridrichem Hohenzollernem byl uzavřen závazek o sňatku jejich nenarozených dětí. K naplnění tohoto slibu došlo a Markéta se stala ženou Jana III. z Hohenzollernu. Tímto sňatkem chtěl císař utužit věrnost rodu k císaři.⁸² Hohenzollernové přicházeli už několikrát v úvahu jako vhodné partneri pro Karlovy děti. Vždy z toho ale z politických důvodů sešlo. Až Markéta utužila vztahy Lucemburků s Hohenzollerny, pro které to byla jistě čest, vstoupit do rodinných vztahů s císařskou rodinou.

⁷⁹ Olaf II. Haakonsson

⁸⁰ František KAVKA, *Karel IV. Čtyři ženy Karla IV.*, Praha – Litomyšl, s. 156-157.

⁸¹ Kronika Beneše Krabice z Weitmile, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Marie BLÁHOVÁ (ed.), Praha 1987, s. 246.

⁸² František KAVKA, *Karel IV. Čtyři ženy Karla IV.*, Praha – Litomyšl, s. 153.

Předmětem Karlovy sňatkové politiky nebyly pouze jeho děti či ostatní příbuzní, ale i jeho vlastní sňatky, které představovaly dobře promyšlené politické tahy. Hledal vždy tu nejlepší možnou variantu, která v daném okamžiku slibovala nejlepší možnou budoucnost. Jeho ženy do sňatků svých dětí vůbec nezasahovaly. Karel měl velké politické ambice a nepochybně většinu z nich dokázal naplnit. Vždyť se mu také během vlády podařilo svá území několika násobně zvětšit a všem tak dokázat, že je mistr svého oboru.

Karel byl neskutečný diplomat a stratég. Jeho sňatková politika mluví za vše. Ukazuje nám jednoduché příklady, že na lásku se ohledy nebraly. V první řadě stálo vždy zajištění potomstva pro další generaci, mocenské postavení, rozšiřování území a spojenectví, které bylo v té době obzvláště důležité, ale také velmi nejisté. Samotné uzavírání sňatků podléhalo pravidlům, která se musela dodržovat, například věková hranice dětí či příbuzenské vztahy mezi nevěstou a ženichem.

Dobře promyšlenou sňatkovou politikou si Karel vytvářel ze svých protivníků spojence a kolikrát se mu podařilo předejít válkám, neboť v reakci na sňatek s některým z Lucemburků padla nepřátelská koalice. Karlovi šlo především o dobré vztahy se sousedními zeměmi a o spříznění s velkými mocnými rody tehdejší Evropy, samozřejmě také o mocenské postavení Lucemburků.

4 Římský trůn

4.1 Cesta k římské koruně

Karel následoval v cestě za nejvyšší korunou svého děda Jindřicha VII. Lucemburského. Jeho otec o kandidatuře na říšský stolec neuvažoval kvůli svému mladému věku a později se na něm podepsala řada zranění.⁸³

Karlův vzestup byl v širších souvislostech možný pouze na základě otcových úspěchů a samozřejmě i úspěchů jeho děda, ale také díky diplomacii a prozíravosti papeže Klimenta VI., vlastním jménem Pierre de Rosières, jenž se seznámil s Karlem během jeho pobytu ve Francii.⁸⁴ Během jedné ze svých návštěv Avignonu se tito dva přátelé sešli a došlo mezi nimi k důvěrnému rozhovoru, který zmiňuje Karel ve svém životopise. „*I řekl mi jednou, když jsem byl u něho v jeho domě: „Ty budeš jednou králem římským.“ Oповěděl jsem mu: „Ty budeš ještě dříve papežem.“*“⁸⁵ A tak se i stalo, oba zmiňovaní vykonávali post, který si navzájem předpověděli. Karlovi však v cestě k římskému trůnu stál Ludvík Bavor a někteří kurfiřti – markrabě Ludvík Braniborský a falckrabě rýnský Ruprecht, kteří odmítali Lucemburka u moci. Je zřejmé, že Ludvík Braniborský se nechtěl stavět na opoziční stranu svého otce a falckraběte rýnského pojila s Bavorem několikaletá rodová politika. Avšak Janovy dobře promyšlené politické kroky napomohly k sesazení Ludvíka Bavora. Na jeho pozici se mu podařilo dostat svého syna Karla, neboť Ludvíkův vztah s církví byl do jisté míry oslaben hned z několika důvodů. Jedním z nich bylo prohlášení, že římský král se stává automaticky císařem, aniž by měl požehnání papeže, což bylo pro tehdejší církev

⁸³ Gabriela ŠAROCHOVÁ, *České země v evropských dějinách, díl první do roku 1492*, Praha – Litomyšl 2006, s. 297-298.

⁸⁴ Ferdinand SEIBT, *Karel IV. Císař v Evropě (1346-1378)*, Praha 1999, s. 134.

⁸⁵ KAREL IV., *Vlastní životopis Karla IV.*, Jakub Pavel (přel.), Praha 1970, s. 39.

nepřijatelné. Za další příčiny můžeme považovat také útoky na Holandsko - Henegavsko, anulaci manželství Markéty Pyskaté a v neposlední řadě papežské schizma a samotnou exkomunikaci Ludvíka, o jejíž zrušení se snažil několikrát, naposledy v roce 1343, jeho pokus byl však zmařen.⁸⁶ Papež Kliment VI. nechal suspendovat mohučského arcibiskupa Jindřicha z Virneburgu, protože zůstal věrný císaři, a na jeho místo jmenoval Gerlacha z Nassau. Na Zelený čtvrtek v roce 1346 pronesl papež řeč proti schizmatikům a vydal novou bulu o klatbě nad Ludvíkem Bavořem. *„Léta Páně 1346 pan Kliment VI. viděl a pozoroval, že se Ludvík Bavor, uchvatitel říše, nechce po tolika zločinech, které spáchal proti římské církvi, obrátit k pokání, nýbrž že bere na lehkou váhu veškeré nálezy papežské stolice a nedbá jich, jako by byl hluchý, a tím dává ostatním špatný příklad odboje proti církvi.“*⁸⁷ Papež tímto svým činem otevřel markraběti Karlovi cestu k římské koruně.

4.2 Volba římského krále

Mohučský arcibiskup Gerlach 20. května 1346 z města Méty svolal všechny kurfiřty k volbě nového římského panovníka do Rhens, kde se nacházel mohutný starobylý kamenný královský stolec a kde byl zvolen i Karlův děd, Jindřich VII. Lucemburský. 11. června 1346 se sešli kurfiřti a přistoupili k volbě. Nedostavil se však markrabě braniborský a falckrabě rýnský. *„Po mnohém pak dluhem jich spolu rozhodování a zozvazování z voule jednostejné volili jsú za krále římského Karla, syna Janova, krále českého, jenž byl volen na den svaté panny Markéty.“*⁸⁸ I přesto, že Václav Hájek z Libočan píše o jednostranné volbě, je to jen poloviční pravda.

⁸⁶Ferdinand SEIBT, *Karel IV. Císař v Evropě (1346-1378)*, Praha 1999, s. 135-137.

⁸⁷ Kronika Beneše Krabice z Weitmile, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Marie BLÁHOVÁ (ed.), Praha 1987, s. 223.

⁸⁸ Václav Hájek z Libočan, *Kronika česká*, Jan Kolár (ed.), Praha 1981, s. 450.

Jednosmyslně se na Karlovi shodlo všech pět zúčastněných, další dva dávali svoji nespokojenost najevo bojkotem. Ještě v den volby seznámil Karel s výsledkem německá knížata a města a kurfiřti svým rozhodnutím obeznámili papeže. Podle záznamů Václava Hájka z Libočan se Karel římským králem stát nechtěl a k tomuto postu byl donucen.⁸⁹ Proč se ale římským králem stát nechtěl a proč tedy s volbou souhlasil, to už kronikář nepíše. K předpokládané korunovaci mělo dojít 27. srpna 1346. Ve svém životopise se Karel ke své kandidatuře přímo nevyjadřuje, ale z jeho věty plyne, že mu volba příliš nevadila ba naopak, že to bral jako osudové. „*A voličové, přistoupivše brzy poté k volbě, zvolili šťastným řízením osudu Karla, markraběte moravského, za římského krále.*“⁹⁰

4.3 Korunovace Karla IV. v Bonnu

Korunovace se však v naplánovaný den neuskutečnila. S přesunem data si zahrál osud. Stále trvala Stoletá válka mezi Francií a Anglií, a jelikož měl český panovník Jan Lucemburský uzavřenou smlouvu s francouzským králem, byl do bojů zatažen i on. Osudnou mu byla bitva u Kresčaku 26. 8. 1346, kde bojoval už slepý, ale jeho statečnosti a odhodlanosti nic nebránilo. Než ale zemřel v zuřivém boji, stihl se ujistit, že jeho syn je stále na bojišti živ. O celé bitvě a smrti jednoho z největších českých bojovníků nás informuje opěvovatel rytířských románů Jean Froissart.⁹¹ Český kronikář Beneš Krabice z Weitmile zachytil tento okamžik ve své kronice. „*Toho nebude, aby český král utíkal z boje, ale zaveďte mě tam, kde zuří největší válečná vřava. Pán bud' s námi, ničeho se nebojme, jenom pečlivě střežte mého syna.*“⁹² Poslední slova českého

⁸⁹ Václav HÁJEK Z LIBOČAN, *Kronika česká*, Jan Kolár (ed.), Praha 1981, s. 450.

⁹⁰ KAREL IV., *Vlastní životopis Karla IV.*, Jakub Pavel (přel.), Praha 1970, s. 159.

⁹¹ Jean FROISSART, *Kronika stoleté války*, Antonín Bejlík (přel.), Praha 1977, s. 40.

⁹² Kronika Beneše Krabice z Weitmile, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Marie BLÁHOVÁ (ed.), Praha 1987, s. 251.

krále byla vyslyšena a Karel se vrátil v pořádku domů, i když bez svého otce a jako právoplatný dědic se stal českým králem. V účasti a neúčasti Karla IV. v bitvě u Kresčaku se mnoho historiků a zdrojů rozchází. Například podle francouzského kronikáře Jeana Froissarta Karel přítomen nebyl (viz. Kronika stoleté války). Kdežto český kronikář Beneš Krabice z Weitmile popisuje, jak Karel IV. nechtěl i přes svá zranění bitvu opustit.⁹³ Český kronikář není v tomto ohledu tak objektivní, pravděpodobně nadsazuje situaci a chce českému lidu dokázat, jaký hrdina a bojovník je český princ.

Bylo nevhodné provést korunovaci Karla IV., která byla původně naplánovaná na 27. srpna, ihned po smrti Jana Lucemburského. Proto byla odložena a uskutečnila se až 26. listopadu 1346 v rezidenčním městě kolínských arcibiskupů v Bonnu. Protože města příslušná k slavnostnímu aktu; Cáchy a Kolín nad Rýnem zůstávala i přes papežovy výzvy věrná Ludvíku Bavoru.⁹⁴ Karel se stal římským králem a tím se vyplnila slova papeže Klimenta VI. Těžko říci, jestli si tito dva velikáni na svůj rozhovor během slavnostních aktů vzpomněli a zasmáli se nad svou prozíravostí.

4.4 Vzдорokrálové

Ačkoliv byl Karel korunován, stála mu v cestě řada odpůrců a neměl podporu ve všech kurfiřtech, zatímco Ludvíka Bavora se zastávala bohatá říšská města. Karel shromáždil vojsko z Čech a chystal se na tažení proti Ludvíku Bavorovi, k němuž však už nedošlo. Když král Karel se svou početnou výpravou k Tachovu dorazili, zastihla je radostná zpráva. Ludvíkova vášeň k myslivosti se mu stala osudnou. Při výpravě

⁹³Kronika Beneše Krabice z Weitmile, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Marie BLÁHOVÁ (ed.), Praha 1987, s. 251.

⁹⁴Jaroslav ČECHURA, *Karel IV. Na dvojím trůně*, Praha 1998, s. 78.

na medvědy v Rakousech 11. října 1347 spadl z koně a zlomil si vaz.⁹⁵ Když se Karel tuto informaci dozvěděl, podle kroniky Václava Hájka z Libočan vdychl a řekl:

„Požehnaný Pán Buoh, kterýž činí divné věci sám! Budiž jemu chvál proto, že jest mi zabránil dnes, abych nejel křesťanské krve prolévat, abych se sám nemstil nad mými nepřáteli múrukú,“⁹⁶

Ale ani smrt Ludvíka neukončila Karlovy střety. Syn Ludvíka Bavora, který byl dán do klatby, si vyhlédl durynského hraběte Günthera ze Schwazburgu, který hrál hlavní roli protikrále. V roce 1348, počátkem prosince, byla vytvořena protikrálovská koalice. V lednu 1349 se uskutečnila volba a Günther ze Schwazburgu byl zvolen čtyřmi kurfiřty (mohučským arcibiskupem a třemi světskými kurfiřty- markrabě braniborský, vévoda saský a falckrabě rýnský) římským králem, tedy protikrálem Karla IV.⁹⁷ I v této nepříjemné atmosféře si Karel IV. zachoval svou rozváznou mysl a v Kolíně nad Rýnem shromáždil sbor kurfiřtů, který potvrdil legitimitu jeho volby. V této době Karlovi zemřela žena Blanka a on se znovu oženil s Annou Falckou. Tímto aktem získal Karel na svoji stranu Rudolfa, jenž stál dříve na straně Günthera ze Schwazburgu. Rudolf svému zet'ovi přislíbil věrnost falckých úřadů, pokud by neměl dědice a vyhranil mu právo veto, při obsazování úřadů.⁹⁸ Poté došlo mezi Karlem a Güntherem k několika bojům, které však brzy skončily, neboť 26. května 1349 se Günther vzdal trůnu a vzápětí na to 14. června zemřel.⁹⁹ Zdá se to být až zcela neuvěřitelné štěstí, jaké pomáhalo Karlovi k dosažení moci. Většina jeho protivníků padla a jemu se tak otevřela cesta k císařské korunovaci. Po triumfálním úspěchu Karel

⁹⁵Helmut MÜLLE, *Dějiny Německa*, Praha 1995, s. 62.

⁹⁶Václav Hájek z Libočan, *Kronika česká*, Jan Kolár (ed.), Praha 1981, s. 462.

⁹⁷František KAVKA, *5. 4. 1355 Korunovace Karla IV. císařem Svaté říše římské*, Praha 2002, s. 79.

⁹⁸Ferdinand SEIBT, *Karel IV. Císař v Evropě (1346-1378)*, Praha 1999, s. 161.

⁹⁹Jaroslav ČECHURA, *České země v letech 1310-1378, Lucemburkové na českém trůně I*, Praha 1999, s. 68.

neváhal a nechal se svým strýcem Balduinem Lucemburským korunovat podruhé, tentokrát v korunovačním městě římských králů v Cáchách, kde 24. června 1349 se konala korunovace i jeho ženy Anny Falcké.¹⁰⁰

4.5 Karlova římská jízda

Karlovi už k dosažení nejvyššího titulu chyběla jen císařská korunovace papežem v Římě. Jako římský král se panovník stává císařem teprve tehdy, když vykoná římskou jízdu a nechá se korunovat papežem právě v tomto městě. Nedochovalo k tomu ale zpravidla vždy, ne všichni římscí králové se stali císaři. Jednou z takových nestandardních situací je císařská korunovace Ludvíka IV. Bavora, který na důkaz nezávislosti císaře na papežovi přijal císařskou korunu z rukou římské šlechty.

Karel byl již druhý zástupce lucemburské dynastie, který připravoval římskou jízdu za císařskou korunou do Itálie. Stejně jako jeho děd Jindřich VII. musel získat svolení od papeže, aby se mohl na tuto cestu vydat. Karlova římská jízda se od Jindřichovy v mnoha ohledech odlišovala, ale zároveň můžeme nalézt řadu paralel. Jindřich VII. v roli římského krále neměl takové finanční prostředky jako jeho vnuk Karel IV., jeho rodové hrabství nebylo tak velké a bohaté, tudíž Jindřichovy finanční zdroje byly do značné míry omezené. Jindřicha táhla do Itálie kromě císařské koruny také vidina ovládnutí nezávislých městských komun, zdroj bohatství.¹⁰¹ I Karlova cesta na Apeninský poloostrov měla mít zprvu válečný charakter, avšak osud byl k němu přívětivější a Karel měl situaci o poznání lehčí.

Na začátku roku 1354 se Karel musel rozloučit se svým strýcem, trevírským arcibiskupem, Balduinem Lucemburským, který Karlovi velmi pomohl na jeho politické

¹⁰⁰ Jiří SPĚVÁČEK, *Karel IV. Život a dílo*. Praha 1979, s. 219.

¹⁰¹ Gabriela ŠAROCHOVÁ, *České země v evropských dějinách, díl první do roku 1492*, Praha – Litomyšl 2006, s. 297.

cestě. Na toto místo byl poté dosazen Boemund ze Saarbrückenu.¹⁰² V téže roce měl Karel naplánovanou vojenskou cestu do Itálie, aby zklidnil poměry mezi Florencií a Lombardií, kterou vedl Giovanni Visconti(1290-1354), milánský kardinál. K této vojenské operaci však nedošlo, neboť se Karel dozvěděl o smrti tohoto italského povstalec.¹⁰³ Tato situace změnila zcela Karlovy plány a do Itálie se mohl vydat nikoli jako válečník, ale jako německý král jedoucí římskou jízdou. Zde se nabízí komparace s římskou jízdou jeho děda Jindřicha VII, jehož korunovace byla naplánována na únor 1312.¹⁰⁴ Avšak kvůli obtížím, které ho během cesty provázely, proběhla se značným zpožděním. Musel se potýkat se soupeřícími městy a neapolským králem, který vyslal svého bratra, jenž s vojáky obsadil Řím.¹⁰⁵ Císařskou korunu z rukou papeže převzal Jindřich až 29. června 1312 avšak ne v Římě ale pouze v Lateránské bazilice, korunovaci chyběl lesk a okázalost. Krátce nato se však dostal do konfliktu s papežem, kvůli koalici proti neapolskému¹⁰⁶ Na rozdíl od Karla Jindřich už Itálii neopustil, neboť u Sieny zemřel 24. srpna 1313 na malárii.¹⁰⁷

Podobně jako tomu bylo u Jindřicha, vyvolávala Karlova korunovace v Římě značné naděje na obnovení zašlé slávy římských císařů. Všichni doufali v lepší budoucnost a italští básníci a umělci (Francesco Petrarca či Alighieri Dante) spatřovali v Karlovi i v jeho předkovi Jindřichovi velmi silné jedince. Karla považovali za natolik schopného, aby upevnil a znovu sjednotil Itálii.

¹⁰²Ferdinand SEIBT, *Karel IV. Císař v Evropě (1346-1378)*, Praha 1999, s. 230.

¹⁰³Beneš KRABICE Z WEITMILE, *Panování císaře Karla IV.*, Bohuslav Havránek – Jiří Daňhelka (edd.), Praha, 1940, s. 29.

¹⁰⁴ Francis RAPP, *Svatá říše římská národa německého. Od Oty Velikého po Karla V.*, Praha – Litomyšl 2007, s. 316.

¹⁰⁵Dino COMPAGNI – Giovanni VILLANI, *Florentské kroniky doby Dantovy*, Zdeněk Kalista (ed.), Praha 1969, s. 303.

¹⁰⁶ Jaroslav ČECHURA, *České země v letech 1310-1378, Lucemburkové na českém trůně I.*, Praha 1999, s. 30.

¹⁰⁷ Gabriela ŠAROCHOVÁ, *České země v evropských dějinách*, Praha – Litomyšl 2006, s. 297.

Karel s početným průvodem vyrazil v roce 1354 z Norimberku, ve výpravě nechyběla ani vladařova manželka a řada knížat.¹⁰⁸ Cestu do Říma však kromě budoucího císaře museli vykonat církevní hodnostáři, neboť papežská kurie sídlila od roku 1309 v Avignonu (viz. kapitola 5.4 - Avignonské zajetí papežů).¹⁰⁹

4.6 Italská železná koruna

Jelikož už byl Karlův největší italský protivník mrtev, podařilo se mu ujednat příměří mezi Ligou a Visconti a získal přístup do původně nepřátelsky nakloněného Milána. Moc Giovanniho Viscontiho přešla na jeho tři synovce. Viscontiové byli potvrzeni jako říšští vikáři a Karel od nich přijal holdování i omluvu za bezpráví, která jejich dynastie působila jemu, ale i jeho dědu Jindřichovi.¹¹⁰ Na Tři krále roku 1355 byl římský král Karel v Miláně korunován železnou korunou, určenou italským králům.¹¹¹ Poté následovala zastávka v Pise, kde se několik dní zdržel a vyčkal na další členy svého průvodu. Z Pisy pokračoval do Sieny, odkud se 28. března vydal do papežského města.¹¹²

4.7 Korunovace v Římě

V tajnosti se Karel vydal 2. dubna do Říma, kde tři dny, tedy do dne korunovace, obcházel město v přestrojení poutníka.¹¹³ Přestrojení využil proto, neboť dal slib předchozímu papeži Klimentu VI., že ve městě stráví pouze den své korunovace. Papež

¹⁰⁸Jaroslav ČECHURA, *České země v letech 1310-1378, Lucemburkové na českém trůně I.*, Praha 1999, s. 72.

¹⁰⁹Dino COMPAGNI – Giovanni VILLANI, *Florentské kroniky doby Dantovy*, Zdeněk Kalista (ed.), Praha 1969.

¹¹⁰Ferdinand SEIBT, *Karel IV. Císař v Evropě (1346-1378)*, Praha 1999, s. 232.

¹¹¹ Beneš KRABICE Z WEITMILE, *Panování císaře Karla IV.*, Bohuslav Havránek – Jiří Daňhelka (edd.), Praha, 1940, s. 29.

¹¹² Kateřina KUBÍNOVÁ, *Tři dny ve Svatém městě*, Dějiny a současnost, 1, 2005, s. 30-33.

¹¹³ Beneš KRABICE Z WEITMILE, *Panování císaře Karla IV.*, Bohuslav Havránek – Jiří Daňhelka (edd.), Praha 1940, s. 29.

se obával moci, kterou na sebe mohl budoucí císař strhnout.¹¹⁴ Od té doby, co papež nesídlil v Římě, město pustlo a nemohlo se srovnávat s jinými italskými městy, jako jsou Benátky, Milán nebo Florencie. V důsledku Avignonského zajetí odešli spolu s papežem z města i úředníci, notáři, ale i bankéři a město upadlo do ekonomické krize.¹¹⁵

Na Boží hod velikonoční, 5. dubna 1355 vstoupil Karel oděn v purpurovém korunovačním plášti v doprovodu svých nejbližších do Svatého města a v bazilice sv. Petra převzal z rukou kardinála císařskou korunu.¹¹⁶ Zde bychom mohli polemizovat, zda se dá korunovace pokládat za právoplatnou, když mezi zúčastněnými nebyl papež a několik kardinálů. Měla tedy korunovace smysl bez nejvyšší církevní reprezentace? Samozřejmě, že ano, papež myslel i na tyto okolnosti a podle jeho nařízení mohl být zastoupen a papežský legát má stejné pravomoci jako papež.

Císař složil předepsané sliby a na svém koni projel ulicemi Říma.¹¹⁷ Dvorní kronikář Beneš Krabice z Weitmileve ve své kronice zaznamenal. „*Nesmírná radost a nevýslovný jásos naplnil tehdy všecken český národ, jenž viděl svého krále na vysokém trůně a korunovaného císařskou korunou.*“ Oficiální titul panovníka byl: „*Karel Čtvrtý, z přízně boží dobrotivosti římský císař, vždy rozmnožitel říše a král český.*“¹¹⁸ Karlovi se tímto aktem podařilo získat jako prvnímu panovníkovi s českými kořeny takto vysoký titul. Od data korunovace se trvale nazýval Karel Čtvrtý, přihlašoval se tak k odkazu Karla Velikého a jeho stejnojmenných nástupců. V tento den také Karel IV. obnovuje a potvrzuje všechna privilegia, která českému království byla dosud udělena.

¹¹⁴ Kateřina KUBÍNOVÁ, *Tři dny ve Svatém městě*, Dějiny a současnost, 1, 2005, s. 34.

¹¹⁵ Jacques LE GOFF – Jean-Claude SCHMITT, *Encyklopedie středověku*, Praha 2008, s. 627-628.

¹¹⁶ František KAVKA, *5. 4. 1355 Korunovace Karla IV. císařem Svaté říše římské*, Praha 2002, s. 98-100.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 98-100.

¹¹⁸ Jaroslav ČECHURA, *České země v letech 1310-1378, Lucemburkové na českém trůně I.*, Praha 1999, s. 73.

Svědkiem toho aktu je olomoucký biskup Jan, pozdější arcibiskup pražský Jan Očko z
Vlašimi.¹¹⁹

¹¹⁹CODEX DIPLOMATICUS MORAVIAE 8 (1350-1355), Dostupné online
(<http://147.231.53.91/src/index.php?s=v&cat=3&bookid=84&page=262>), [citováno k 30. 1. 2015].

5 Říšská politika

Karlova vláda se od jeho předchůdců¹²⁰ částečně lišila, protože před vojenskými střety dával přednost raději diplomacii a politickým jednáním. „*Bylo to císařství veskrze pragmatické.*“¹²¹ S tímto vyjádřením musíme do značné míry souhlasit, neboť jednání císaře bylo prospěšné. Ale poměrně zaujaté neboť jeho prosazování Lucemburků ve střední Evropě je zcela nepřehlédnutelné. Nejtrvalejším odkazem Karlova císařství byla zákonodárná činnost, jejíž opisy pořídila dvorská kancelář.¹²² Karel IV. patřil mezi panovníky, kteří opravdu nezháleli, jeho zákonodárná činnost je obrovská. Nebudeme se tu zabývat všemi zákony, neboť by to vydalo na několik samostatných prací.¹²³ Ale pokusíme se shrnout jen ty nejdůležitější a především nejznámější v několika větách.

5.1 Listiny ze 7. dubna 1348¹²⁴

Mezi jedny z prvních dokumentů vydaných římským králem Karlem byl soubor čtrnácti listin, který tvoří dobře propracovaný celek. Ve svém obsahu všechny listiny posilovaly suverenitu českého království a upevňovaly český stát v rámci římské říše. K vydání těchto dokumentů přispěl i fakt, že na podzim v roce 1347 zemřel Ludvík Bavorský (viz. 5.4), což urychlilo přechod některých říšských měst na lucemburskou stranu, což posílilo lucemburskou stranu. Smrtí Ludvíka Bavora přišel Karel o svého vzdorokrále a stal se tak jediným korunovaným římským králem.

I přesto, že všech čtrnáct listin je velmi důležitých, seznámí se jen s některými. Jedna z nich potvrzuje Moravu jako léno českého krále a Koruny české a téhož dne byla

¹²⁰ Ota IV., Fridrich II. Ludvík IV. Bavor...

¹²¹ František KAVKA, 5. 4. 1355 *Korunovace Karla IV. císařem Svaté říše římské*, Praha 2002, s. 105.

¹²² Tamtéž, s. 105-106.

¹²³ Marie BLÁHOVÁ – Richard MAŠEK (edd.), *Karel IV. -Státnické dílo*, Praha 2003.

¹²⁴ Tamtéž či BOBKOVÁ, Lenka, 7. 4. 1348 *Ustanovení Koruny království českého, Český stát Karla IV.*, Praha 2006

podobnou listinou začleněna do českého státu také Horní Lužice a Slezská knížectví. „Právem náleží k přímému panství králů a Koruny království českého, markrabství moravské, vévodství opavské a olomoucké biskupství.“¹²⁵ Jedenáct listin má charakter stvrzovací a potvrzuje dosavadní zákonodárství v českých zemích. Mezi tyto dokumenty patří stvrzení Zlaté buly sicilské Fridricha II., královská koruna pro Vladislava II, potvrzení kurfiřtství pro Václava II. atd.¹²⁶

Nepochybně mezi jedny z předních listin patří zakládací listina Karlovy univerzity, která byla první vysokou školou ve střední Evropě. Měla tak vychovávat jak vzdělance pro české království, tak také pro celou římskou říši.

O založení vysokého učení v Praze se pokoušel už Karlův předek Václav II., který ale neuspěl. Univerzita byla jedna z nejváženějších institucí středověku, která měla přímé napojení na papežství. Papež potvrzoval univerzitní privilegia a jeho jménem uděloval kancléř licenci, dále ochraňoval učitele a žáky před zásahy místní moci, ať už světské nebo církevní. Ale i přesto měla univerzita svoji autonomii. Od 13. století se začaly poměrně často objevovat univerzity založené na základě podnětů panovníků, měst či knížat.¹²⁷ Jak sám Karel v dokumentu píše, chce pozvednout české vědění a vychovat si doktory, mistry a další učence ve své zemi, aby nemuseli do ciziny odcházet. Zároveň také dával studentům a učitelům práva, jaká měli na ostatních univerzitách v Evropě.¹²⁸ Významnost této listiny potvrdil král Karel zlatou bulou, která měla zaručovat všechna privilegia univerzity.¹²⁹ I tento počín byl velmi promyšlený, neboť univerzita vychovávala vzdělance potřebné pro vedení státu,

¹²⁵Zdeněk VESELÝ (ed), *Dějiny českého státu v dokumentech*, Praha 1994, s. 66.

¹²⁶Marie BLÁHOVÁ – Richard MAŠEK (edd), *Karel IV. -Státnické dílo*, Praha 2003, s. 72.

¹²⁷Jacques LE GOFF – Jean- Claude SCHMITT, *Encyklopedie středověku*, Praha 2008, s. 659.

¹²⁸ ZAKLÁDACÍ LISTINA UNIVERZITY KARLOVY V PRAZE ZE 7. DUBNA 1348, Dostupné online (<http://www.cuni.cz/UK-1391.html>), [citováno k 31. 3. 2015].

¹²⁹Kronika Beneše Krabice z Weitmile, in: *Kroniky doby Karla IV.*, Marie BLÁHOVÁ (ed.), Praha 1987, s. 226.

právníky a další, které Karel využil nejen v Čechách, ale v celé Svaté říši. Zároveň založení Vysokého učení v Praze otevřelo cesty do Prahy vzdělavcům z celého světa. Karlova univerzita se tak stala první univerzitou ve střední Evropě a dala podnět k zakládání dalších univerzit, např. univerzita v Polsku.

5.2 Zlatá bula 1356¹³⁰

Zlatá bula, původním označením Císařská právní kniha, byla pokládána za základní říšský zákon. Zlatá bula se dochovala v sedmi originálech (český, kolínský, mohučský, falcký, trevírský, frankfurtský a norimberský). Náležely pěti kurfiřtům a dvěma německým městům, kterým vyhotovení původně patřila.¹³¹ Jeden z hlavních bodů bylo uzákonění průběhu voleb sedmi kurfiřtů. Platnost zákoníku vydržela až do roku 1806, tedy do zániku Svaté říše římské národa německého, na jejímž konci se podílel Napoleon.¹³² I přes svoji důležitost byla bula porušována, dokonce i samotným Karlem, který ještě před svojí smrtí nechal svého syna Václava korunovat římským králem (1376). Ve vztahu papežů k volbě římského krále se zákoník stavěl na stranu kurfiřtů. Kurfiřti jsou jedinými voliteli římského krále, do jejichž volby papež nemá právo zasahovat, neboť císař není volený, ale král ano.¹³³ Kurfiřtské země se staly nedělitelnými a jasně daná pravidla pro volbu přispěla k upevnění německé monarchie jako volební říše dědičných monarchií. Římský král měl být zvolen většinou kurfiřtů a posléze pouze papež je mohl korunovat na císaře. Zlatá bula také zakazovala městské spolky a sdružování jednotlivců bez knížecí účasti.¹³⁴

¹³⁰ Marie BLÁHOVÁ – Richard MAŠEK (edd.), *Karel IV. - Státnické dílo*, Praha 2003, s. 256.

¹³¹ Tamtéž, s. 257.

¹³² Ferdinand SEIBT, *Karel IV. Císař v Evropě (1346-1378)*, Praha 1999, s. 247-249.

¹³³ František KAVKA, *5. 4. 1355 Korunovace Karla IV. císařem Svaté říše římské*, Praha 2002, s. 109.

¹³⁴ Ferdinand SEIBT, *Karel IV. Císař v Evropě (1346-1378)*, Praha 1999, s. 251-253.

V tomto právním dokumentu bylo pamatováno i na České království, především ve zdůraznění postavení českého krále ve vztahu k říši. V ceremoniálech mu náleželo místo hned za římským králem. Bula potvrzovala českého krále nejvyšším číšníkem Svaté říše. Karel si byl dobře vědom, že potřebuje pevnou základnu pro svou moc a pro budoucí pokolení. Bula potvrzovala svobodnou volbu českého panovníka českým sněmem v případě, že by došlo k vymření panovnického rodu. Český stát nemohl být udělován jako říšské léno a císař nebo král mohl panovníka pouze uzнат a potvrdit, nikoli zvolit. Karel si tak budoval silný opěrný bod svojí vlády, který postupně upevňoval. Snažil se přes Čechy vést velké obchodní cesty, které by přinesly jeho zemi bohatství. Tento krok se později stal osudným, jelikož s velkým přílivem obchodníků se do Čech dostal i mor (1380), před kterým byly dříve země chráněny. Toho se však císař Karel už nedožil a tento problém padl na hlavu jeho synovi Václavovi. Dále císař stanovil právo českého krále, stejně jako všech kurfiřtů, razit a nařizovat ražbu mincí na jakémkoliv území králi podřízeném.¹³⁵

5.3 Avignonské zajetí papežů

S vládou Karla IV. je bezprostředně spjata Avignonské zajetí papežů. Po smrti papeže Bonifáce VIII. byl na jeho místo zvolen Francouz Kliment V.¹³⁶ Ten na přání francouzského krále Filipa Sličného, přemístil papežské sídlo v roce 1309 z Říma do Avignonu.¹³⁷ Avignon se stal hlavním městem nejvyšších představitelů církve až do roku 1378, kdy celá situace vyústila velkým papežským schizmatem. To se odrazilo i v krizi společnosti, neboť ve středověku byla církev jeden z nositelů středověké kultury,

¹³⁵ Marie BLÁHOVÁ – Richard MAŠEK (edd.), *Karel IV. - Státnické dílo*, Praha 2003, s. 284.

¹³⁶ Po Bonifáci VIII. se na krátký čas papežem stal Benedikt XI., který byl otráven.

¹³⁷ František KAVKA, *Karel IV. Historie života velkého vladaře*, Praha 1998, s. 15.

dávala lidem pevný řád, pravidla ale také naději. Přenesením papežské moci do Francie bylo tímto pilířem otřeseno od základů a řád pomalu ztrácel svoje jistoty.

Situace byla jistě komplikovanější i pro císaře Svaté říše římské, protože pokud vykonával římskou jízdu do Říma, musel se tam z Avignonu dopravit i papež. Zároveň však sídlo hlavního církevního představeného ve Francii výrazně posílilo moc francouzského krále na úkor církve, papežové se stávali politickým nástrojem tohoto panovníka. Oproti tomu bychom mohli říci, že do jisté míry byla posílena moc římského císaře, který neměl v říši rovnocenného partnera. Na druhou stranu mu scházela podpora, o kterou by se mohl opřít.

Karel IV. byl velmi duchovně založený, tomu nasvědčují i církevní stavby, které nechával budovat a jeho úcta ke světcům. I on spatřoval úpadek církevní moci pod vlivem Francie a jeden z jeho předních politických cílů nebo spíše posláním se stal návrat papežské kurie z Avignonu zpět do Svatého města, kde se nacházel stolec svatého Petra. Samozřejmě navrácení papeže do Říma mělo i své politické důvody, jedním z nich je právě vymanění církve z francouzského vlivu a vytvoření větší závislosti na lucemburském císaři.¹³⁸

Karel komunikoval s Avignonem přes okruh světských a církevních služebníků. Jedním z nich byl i pražský arcibiskup Arnošt z Pardubic, nejprve když šlo o potvrzení jeho volby a vzápětí na to kvůli volbě Karla IV. na římský stolec.

V roce 1365 se císař Karel IV. vydal do Avignonu sám, aspiroval o navrácení papežské kurie do Věčného města. Během této cesty do Francie spočinula na Karlově hlavě další koruna, tentokrát koruna Arelatského království.¹³⁹ ¹⁴⁰ Tato cesta se dá

¹³⁸ František KAVKA, *Karel IV. Čtyři ženy Karla IV.*, Praha – Litomyšl, s. 130.

¹³⁹ František ŠMAHEL, *Cesta Karla IV. do Francie*, Praha 2006, s. 137.

¹⁴⁰ Toto království se nacházelo na území Francie, ale i přesto bylo součástí Svaté říše římské stejně jako Itálie a Německo.

považovat za úspěšnou, vždyť také papež dal Karlovi slib, který dodržel a v říjnu 1367 přijel do Říma a vyčkával příjezdu císaře, který mu slíbil podporu v tomto městě. Karel dorazil se značným zpožděním až v říjnu dalšího roku, krátce na to přijela i jeho manželka Eliška, které byla projevna taková čest, jaké se Karlovi nedostalo. Byla totiž korunována v Římě samotný papežem na císařovnu.¹⁴¹ Papež Urban V. však kvůli nepřátelskému podnebí nezůstal v Římě natrvalo a vrátil se zpátky na francouzské území, jeho rozhodnutí nedokázala změnit ani Brigita Švédská.¹⁴²¹⁴³ Tento Karlův pokus o navrácení svatého otce do Říma tedy selhal. Avšak nebyl poslední. Po smrti Urbana V. byl na papežský stolec zvolen Řehoř XI.

Řehoř XI. oznámil na počátku své vlády, že chce vrátit sídlo papežů zpět do Říma, proti byli samozřejmě francouzští kardinálové v čele s francouzským králem. Od císaře Karla měl však papež plnou podporu. Karel se snažil přimět papeže o písemné uznání Václavovy volby římským králem a Řehoř si od Václavovy římské cesty sliboval utužení svého postavení v Itálii, proto se ji snažil urychlit.¹⁴⁴

Karel dosáhl jednoho ze svých velkých cílů. V roce 1377 se papež vrátil zpátky do věčného města. Jeho pobyt tam však netrval dlouho, neboť rok na to zemřel. Smrt papeže zaskočila Karla IV. po jeho příjezdu z Francie, kde strávil několik měsíců na dvoře svého synovce Karla V. Chtěl tam spatřit svaté ostatky, vykonat poutě a možná i rozloučit s francouzským příbuzným.¹⁴⁵

¹⁴¹Jaroslav ČECHURA, *České země v letech 1310-1378, Lucemburkové na českém trůně I.*, Praha 1999, s. 94.

¹⁴²MAGNAN L'Abbé: *Histoire Urbain V et de son siècle*, Paříž 1862, s. 465. Viz: (https://books.google.cz/books?id=19UCAAAAQAAJ&printsec=frontcover&dq=Urbain+V&hl=cs&sa=X&ei=3QVFVZy0DeiI7Qax5oDgBA&redir_esc=y#v=onepage&q&f=true), [citováno k 31. 3. 2015].

¹⁴³ Brigita Švédská byla švédská katolička působící v Římě, založila nový cisterciácký řád.

¹⁴⁴František ŠMAHEL, *Cesta Karla IV. do Francie*, Praha 2006, s. 143.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 142.

Se smrtí Řehoře XI. přišlo mnoho otázek, neboť Václav IV. nebyl stále aprobován a očekávala se volba nového papeže. Je pochopitelné, že římský lid si přál dosadit Itala, přestože většina navrhaných byla francouzského původu. Nakonec byl zvolen arcibiskup z Bari, novým jménem Urban VI. Ten se hned na počátku své církevní vlády dostal do konfliktu s kardinály, odmítal se jako papež vrátit do Avignonu a odsuzoval nákladný život kardinálů. Těm se to pochopitelně nelíbilo a prohlásili Urbana VI. za schizmatika.¹⁴⁶

V této situaci přichází na scénu Karel IV., od kterého Urban VI. hledal výpomoc, na oplátku dal souhlas s Václavovou volbou římským králem. Karel IV. se tak postavil na papežovu stranu. Pro Karla bylo důležité, že se Urban rozhodl sídlit v Římě, tudíž se splnil Karlův politický cíl. Avšak už ke konci září 1378 sbor kardinálů prohlásil volbu papeže za neplatnou a zvolili nového papeže, který přijal jméno Kliment VII.¹⁴⁷

Zvolením papeže Klimenta VII. započala v církvi dlouholetá krize, takzvané Velké západní schizma. To už však nebylo v Karlových silách řešit, neboť jeho životní cesta mířila k cíli. Těžko si představit, co musel pociťovat, když se o dvojpapežství dozvěděl, protože celá jeho životní práce, vrátit papeže zpět do Říma, byla marná. Papežské schizma se stalo jedno z největších problémů středověku a jeho řešení přešlo na Karlova syna Václava IV. Papežské schizma ukončil až Karlův mladší syn Zikmund na Kostnickém koncilu.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 206.

¹⁴⁷ Jaroslav ČECHURA, *Karel IV. na dvojm trůně*, Praha 1999, s. 258.

6 Karlův odkaz

Karel měl jako jen z mála svých současníků štěstí, že byl obdařen mnoha potomky, mezi nimiž byli i tři mužského pohlaví. Tedy pokračování rodu bylo z jeho strany zajištěno. Nastával však problém, jak právoplatné dědice mezi sebou spravedlivě podělit. Do svého konceptu musel samozřejmě zařadit také moravskou větev Lucemburků, potomky svého bratra Jana Jindřicha, který i přesto že byl osočován z impotence, přivedl na svět několik dětí (viz. kapitola 1.4 Jan Jindřich a Markéta Korutanská).

Nejstarší syn Václav IV. měl svoji pozici jistou, podle primogenitury mu náležela česká koruna. Zároveň už během života Karla IV. byl zvolen a korunován římským králem. Co ale dalšího podle závěti získal a jak Karel podělil svoje syny?

Svoji závět vydal Karel na konci roku 1376, měla zabránit moravským Lucemburkům k dosažení královského titulu a současně sestavit hierarchii v dědictví. Podle závěti získal Václav IV. České království i s kurfiřtským hlasem krále, dále získal polská a slezská knížectví a v neposlední řadě se stal i římským králem. Karlovu mladšímu synovi Zikmundovi bylo přiděleno markrabství braniborské s kurfiřtským hlasem a zároveň díky výhodnému sňatku měl Zikmund i uherskou královskou korunu. Poslední Karlův syn Jan dostal část braniborské marky a území zhořelecké, držené jako léno českého krále.¹⁴⁸

Karel myslel i na budoucí následovníky lucemburské dynastie a ve svém testamentu se podrobně věnuje hierarchii v nástupnictví. Ukotvil pevně řád, podle kterého měl být volen český král z řad dynastie Lucemburků. „ *Pokud by zemřel nejstarší syn Václav s několika mužskými dědici, měl po něm vládnout jeho prvorozený*

¹⁴⁸ Jaroslav ČECHURA, *Karel IV. na dvořím trůně*, Praha 1998, s. 242-243.

syn. *Pokud by zemřel Václav bez dědice, měl po něm nastoupit Zikmund.*¹⁴⁹ A takto pokračuje stejným způsobem dál, vždy měl vládnout nejstarší člen z přímého rodu. Takto složitý řád upřednostňoval hlavní větev Lucemburků před moravskou větví, která měla přijít na řadu až poté co vymřela přímá linie.

Karlova závěť se zdála zcela dokonalá, každý z jeho synů byl zaopatřen stejně jako pokračování lucemburského rodu. Otázkou však je, zda už v závěti Karla IV. nedošlo k oslabení říše. Názornou ukázkou je legenda o třech synech knížete Svatopluka, který také rozdělil svá území mezi syny a jejich sílu a sepětí přirovnal ke třem prutům.

Rozdělení Karlových držav byla jedna z posledních chyb tehdy už nemocného císaře, který se chtěl nejspíše zavděčit všem svým synům. Otázkou je, zda kdyby veškerá moc zůstala v rukách prvorozeného syna Václava, zda by se ho jeho mladší bratři nepokusili pomocí vojenské síly sesadit? Na straně druhé byl Václav jako římský i jako český král lenním pánem svých bratrů.

Císař Karel zemřel 27. listopadu 1378 po těžkém úrazu a následném zápalu plic. Po celé Praze se rozezněly smutné zvony oznamující tuto smutnou zprávu. Karlovo tělo bylo pohřbeno do královské hrobky v Chrámu svatého Víta, kterou si pro tuto příležitost nechal sám vybudovat.¹⁵⁰

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 244.

¹⁵⁰ Jaroslav ČECHURA, *Karel IV. na dvojím trůně*, Praha 1998, s. 261-264.

Závěr

V bakalářské práci byly popsány a zhodnoceny největší okamžiky Karlovy politické dráhy – Karlovo dětství, které ovlivnilo zbytek celého jeho života, první zkušenosti s vedením státu, sňatková politika, kde dokázal využít své diplomacie a svého postavení pro upevnění moci Lucemburků a celé říše. Dále jsme se seznámili s usednutím Karla na římský stolec a jeho zákonodárství s tím spojené. Nepozapomněli jsme ani na Avignonské zajetí papežů, které se mu na sklonku svého života podařilo vyřešit.

Středověká společnost se v mnohých ohledech lišila od té naší, je zcela nekompetentní je srovnávat. Byla to doba císařů, králů, dvorních dam, ale také období válek, těžkých nemocí a chudoby. Avšak stejně jako dnes byla i ve čtrnáctém století důležitá politika a reprezentace, která ji tvořila.

Cílem bakalářské práce bylo posouzení období Karla IV. a zkoumat jeho politickou dráhu a činy s ní spojené. Karel IV. neměl jednoduché mládí ani nástup na římský stolec, musel se potýkat s mnohými překážkami. Postupem času si však díky svým politickým a diplomatickým schopnostem dokázal získat respekt a uznání. Troufám si říct, že po dlouhé době usedl na římský trůn císař, který znovu upevnil vztahy v říši a zároveň vycházel dobře i s papežem, což je podle mého v oné době jedna z nejdůležitějších věcí.

Karel IV. byl jednoznačně jeden z předních císařů Svaté říše římské a my jako český národ, můžeme být právoplatně hrdí, že tento panovník strávil velkou část svého života na našem území. Však také, kterému politikovi se podařilo sepsat zákoník, který by ho přežil o několik set let, stejně jako Zlatá bula Karla IV., jejíž platnost skončila až pádem Svaté říše římské v roce 1806. Karlovi patří i uznání, že se mu podařilo vrátit

sídlo papeže zpět do Avignonu, samozřejmě měl na této okolnosti vliv i samotný nejvyšší duchovní, ale bez pomoci císařského majestátu by návrat nebyl možný.

Jistě že Karlova vláda nebyla bezchybná, spousta věcí by se mu dala vytknout například, že on sám porušil zákoník, který vydal a nechal zvolit Václava IV. římským králem. Dá se mu však tato skutečnost vyčítat? Chtěl jistě na své místo nástupce, který by udržel dynastické postavení Lucemburků a pokračoval v jeho politice. Václav IV. byl však o poznání daleko slabší panovník než jeho otec a s řadou věcí si neuměl poradit, jedním z nich byl počátek papežského schizmatu, který vypukl krátce před Karlovou smrtí. Jistě musela být pro Karla tvrdá rána, když papežskou otázku považoval za vyřešenou návratem Urbana VI. do Věčného města, nemohl však tušit, že to byl začátek jedné z největších krizí v církevních dějinách.

Ve svém životopisném díle *Vita Caroli* se Karel IV. odvolává na své předky, svého otce Jana Lucemburského, děda císaře Jindřicha VII., či děda z matčiny strany Václava II. krále českého a polského. Karel se rozhodně nenechal svými předky zastínit, ba naopak. Svého úkolu se zhostil se vší pílí a neutuchající horlivostí. Zároveň také s pokorou a úctou k druhým, neboť pouze spravedlivý čestný král může nalézt po smrti klidu. „*Spravedlivý pak zachová svůj život, a tak povznesena bude čest králova, neboť čest králova právo miluje.*“¹⁵¹

¹⁵¹ KAREL IV., *Vlastní životopis Karla IV.*, Jakub Pavel (přel.), Praha 1970, s. 20.

Seznam zdrojů

Prameny:

1. CODEX DIPLOMATICUS MORAVIAE 8 (1350-1355), dostupné online (<http://147.231.53.91/src/index.php?s=v&cat=3&bookid=84&page=262>), [citováno k 30. 1. 2015].
2. COMPAGNI Dino – VILLANI, Giovanni, *Florentské kroniky doby Dantovy*, Zdeněk Kalista (ed.), Praha 1969.
3. FONTES RERUM BOHEMICARUM, Series nova, tomus I., Chronicon Francisci Pragensis, Jana Zachová (ed.), Praha 1997.
4. Archivum Coronae Regni Bohemiae IV/4 (Praha 1987) S. 61, Nr. 884. Viz: (<http://monasterium.net/mom/CZ-NA/ACK/884/charter>), [citováno k 30. 4. 2015].
5. Archivum Coronae Regni Bohemiae II (Praha 1983) S. 77, Nr. 252. Viz: (<http://monasterium.net/mom/CZ-NA/ACK/252/charter>), [citováno k 28. 4. 2015].
6. FROISSART, Jean, *Kronika stoleté války*, Antonín Bejblík (přel.), Praha 1977.
7. HÁJEK Z LIBOČAN, Václav, *Kronika česká*, Jan Kolár (ed.), Praha, 1981
8. KAREL IV., *Legenda o sv. Václavovu*, Jaroslav Ludvíkovský (ed.), Praha 1971.
9. KAREL IV., *Vlastní životopis Karla IV.*, J. Pavel (přel.), Praha 1970.
10. KRABICE Z WEITMILE, Beneš, *Panování císaře Karla IV.*, Bohuslav Havránek – Jiří Daňhelka (edd.), Praha, 1940.
11. *Kroniky doby Karla IV.*, Marie BLÁHOVÁ (ed.), Praha 1987.
12. KRČMÁŘOVÁ, Marie – VRBOVÁ, Hana (edd.), *Kronika tak řečeného Dalimila*, Praha 1977.
13. PŘÍJEZD KARLA IV. DO FRANCIE, dostupné online (<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b90604700/f22.image.r=%C2%AB%20La%20venue%20de%20l%27empereur%20Charles%20IV%20en%20France.langFR>), [citováno ke 2. 2. 2015].
14. ŽITAVSKÝ, Petr, *Zbraslavská kronika*, Rudolf Mertlík (ed.), Praha 1952.

Literatura:

1. ANTONÍN, Robert, *Ideální panovník českého středověku*, Praha 2013.
2. AUTRAND, François, *Charles V. Le Sage*, Paris 1994.
3. BERGDOLT, Klaus, *Černá smrt v Evropě*, Praha 2002.
4. BLÁHOVÁ, Marie – MAŠEK, Richard (edd.), *Karel IV. -Státnické dílo*, Praha 2003.
5. BOBKOVÁ, Lenka, 7. 4. *1348 Ustanovení Koruny království českého, Český stát Karla IV.*, Praha 2006.
6. BŘEZINA, Luděk – KONVIČNÁ, Jana – ZDICHYNEC, Jan (edd), *Ve znamení země Koruny české, sborník k šedesátým narozeninám prof. PhDr. Lenky Bobkové, CSc.*, Praha 2006.
7. CAZELLES, Raymond, *Jean l'Aveugle, comte de Luxembourg, roi de Bohême*, Bourges 1947.
8. ČECHURA, Jaroslav, *České země v letech 1310-1378, Lucemburkové na českém trůně I*. Praha 1999.
9. DVOŘÁKOVÁ, Daniela, *Ambiciózní druhorozený syn, Císař Zikmund a soumrak Lucemburků*, in *Dějiny a současnost (DAS)*, 1, 2010, s. 23-26.
10. HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, *Arnošt z Pardubic*, Praha 2008.
11. HLOBIL Ivo, *Koruna Karla IV. zvaná Svatováclavská*, in *České korunovační klenoty*, Praha 1998, s. 39-57.
12. KALISTA, Zdeněk, *Karel IV. a Itálie*, Praha 2004.
13. KAVKA, František, *Čtyři ženy Karla IV. a královské sňatky*, Praha -Litomyšl 2002.
14. KAVKA, František, *Karel IV, Historie života velkého vladaře*, Praha 2002.
15. KAVKA, František, *Život na dvoře Karla IV.*, Praha 1993.
16. KAVKA, František, 5. 4. *1355 Korunovace Karla IV. císařem Svaté říše římské*. Praha 2002.
17. KOŽÍK, František, *Kronika života a vlády Karla IV., krále českého a císaře římského*, Praha 2012.
18. KUBÍNOVÁ, Kateřina, *Tři dny ve Svatém městě*, in *DAS*, 1, 2005, s. 9-13.
19. KUTHAN, Jiří – ŠMIED, Miroslav, *Korunovační řád českých králů*, Praha 2009.
20. LE GOFF, Jacques – SCHMITT, Jean-Claude (edd.), *Encyklopedie středověku*, Praha 2008.
21. MAGNAN L'Abbé: *Histoire Urbain V et de son siècle*, Paříž 1862, s. 465. Viz: (https://books.google.cz/books?id=I9UCAAAAQAAJ&printsec=frontcover&dq=Urbain+V&hl=cs&sa=X&ei=3QVFVZy0Deil7Oax5oDgBA&redir_esc=y#v=onepage&q&f=true), [citováno k 31. 3. 2015].
22. MÜLLER, Helmut, *Dějiny Německa*, Praha 1995.
23. MEZNÍK, Jaroslav, *Lucemburská Morava*, Praha 1999.
24. NODL, Martin, *Tři studie o době Karla IV.*, Praha 2006.

25. PALACKÝ, František, *Dějiny národu v Čechách a v Moravě, II.díl*, Leopold Mazáč (ed.), Praha 1939.
26. PALAIS DE PAPES à Avignon, in *Revue de Paris*, Viz: (<http://books.google.fr/books?id=WlEfgiXJDJoC&pg=RA1-PA91&lpg=RA1-PA91&dq=clement+VI+pierre+de+rosieres&source=bl&ots=31jVnkgf2j&sig=QhMAerM5dYLwmH59feAqcDyXM2o&hl=cs&sa=X&ei=VvZDVMDxJszgONeCgMAP&ved=0CC8Q6AEwAg#v=onepage&q=clement%20VI%20pierre%20de%20rosieres&f=false>), [citováno k 27. 2.2015].
27. ROYT, Jan – OTTOVÁ, Michaela – MUDRA, Aleš (edd.), *Regnum Bohemiae et sacrum Romanum imperium*, Sborník k počtě Jiřího Kuthana, České Budějovice 2005.
28. SEIBT, Ferdinand, *Karel IV. Císař v Evropě (1346-1378)*. Praha 1999.
29. SEIBT, Ferdinand, *Lesk a bída středověku*, Praha 2000.
30. SPĚVÁČEK, Jiří, *Karel IV. Život a dílo*, Praha 1979.
31. ŠAROCHOVÁ, Gabriela, *České země v evropských dějinách*, Praha – Litomyšl 2006.
32. ŠMAHEL, František, *Cesta Karla IV. do Francie (1377-1378)*, Praha 2006.
33. ŠMAHEL, František – BOBKOVÁ, Lenka (edd.), *Lucemburkové, česká koruna uprostřed Evropy*, Praha 2012.
34. ŠUSTA, Josef, *Karel IV. Otec a syn (1333-1346)*, Praha 1946.
35. ŠUSTA, Josef, *Karel IV. Za císařskou korunou (1346-1355)*, Praha 1946.
36. VESELÝ, Zdeněk (ed), *Dějiny českého státu v dokumentech*, Praha 1994.
37. VOREL, Petr, *Říšské sněmy a jejich vliv na vývoj zemí Koruny české v letech 1526 -1618*, Pardubice 2005.